

112 年桃園市原住民族部落大學
彙編原住民族知識體系教材

泰雅族 Pyasan 漁撈文化

目次

ke Sicyo 市長序	III
ke Kyokcyo 局長序	IV
ke bniru 編輯序	V
ke na bniru 編者的話	VI
第一單元 s'law kmayal 概述	1
第二單元 hkiyan ke 語構	4
第三單元 llamu qulih ru minqyanux sa llyung	7
魚類和水生動物	7
第四單元 tmuba qulih 魚藤捕魚法	18
第五單元 Gaga tmqulih 漁撈方式	22
第六單元 muya qulih ru mkayal 種魚與協商	35
第七單元 talam spi ru mita siliq 夢占和鳥占	38
第八單元 inkyasan gong ru llyung	43
溪流與河川的地形	43
第九單元 gong ru llyung 溪流與河川	53
第十單元 tmami qulih 醃漬魚	68
第十一單元 psaniq ru mplaw	72
禁忌與共享	72
第十二單元 zyuwaw na kkyalan 小故事	74

厚植原民根基◆宣揚原民特色文化

桃園是一座蓄勢待發的城市，同時並具備現代化的都市與台灣傳統純樸的人情，也有多元的產業、人文及自然環境，本市原住民族人口截至今（112）年6月底為81,232人，是全國原住民人口第二多的城市，且擁有完整的原住民族16族群元素，齊備豐富多元的原住民族文化，轄內以阿美族最多，其次泰雅族、排灣族、布農族等其他族群，桃園市政府全力支持推動原住民族部落大學暨族語學習班政策，盼原民朋友除在桃園就業(就學)之餘，還可以延續自身文化，藉以發揚原住民族文化特色、深耕原住民族教育、打造原住民族特有產業。

長久以來，原住民族知識主要靠口說記誦進行傳承工作、期間或有文獻紀錄原住民族知識，體系化程度確實明顯較為不足，致使其知識之累積及應用受到侷限。族語教材從過去由族人各自編寫，到後來政府的資源挹注，建構原住民族知識許多重要議題面向仍有必要與原住民族社會、學術界及教育界取得更明確的共識，方能穩健推動相關工作。

善政深切期許，在關懷、活化、均享與翻轉的教育新思維之下，桃園要全力打造教育優質化，邁入國際化與本土化兼顧的新航向，讓桃園市的孩子們能夠茁壯成長，健全發展，成為台灣未來發展的希望，期盼桃園能夠成為原住民族文化保存與傳承的領航者。

桃園市市長
桃園市原住民族部落大學 校長

張善政 Namoh

原民教育◆原力傳動

臺灣原住民族語言過去遭受打壓及忽視，現已面臨流失的危機，族語是民族尋求發展的根本，因此保存及維護語言的生存權是刻不容緩的工作。2017 年通過的《原住民族語言發展法》，其第 1 條即明定原住民族語言為國家語言，帶動原住民族社會的族語學習風潮，也提升民族認同感。政府以族語彰顯原住民族的主體性，進而運用族語傳承民族文化，視為當前原住民族教育重要目標。因此，族語教育可說是原住民族教育的核心，諸如學校族語課程的開設、族語教材編寫與研發、族語師資培訓、族語認證規劃與執行，皆為重點工作事項。

回顧本市原住民族部落大學族語教材研發的階段性成果，我們可以理解族語教材的研發，應是強調以族群文化內涵為基礎，讓文化及語言的學習相互緊密扣合，課程及教材，培養原住民的民族價值觀」為目標。以傳統植物編織的課程為例，無論是運用芋麻、香蕉絲、月桃葉或是藤編技藝等傳統編織課程，教授的內容除了工藝技巧以外，同時也結合編織技藝蘊涵的部落文化、歷史、植物及生態知識。

但無論民族教育、原住民族實驗教育抑或是十二年課綱中一般領域課程中的原住民族相關學習內容，其教材教案的研發過程遭遇不少困難，希望族人可以透過語文課程的學習，不僅能了解及使用原住民族語言，也能學習原住民族傳統文化的知識體系，並透過教材主題的文化生活脈絡，吸引族人從中練習族語，自然增強對族語表達的能力，更能鼓勵族人用族語表達並給予正向回饋，以及培養和引發閱讀的興趣等，作為各級學校課程發展、教材編纂及培育原住民族教育師資的堅實後援。

桃園市政府原住民族行政局 局長
桃園市原住民族部落大學 副校長

陳姿伶 Amy Muwak

讀原生活◆品原風情

桃園市原住民族部落大學今(112)年度本市原住民族部落大學研發之教材，是以阿美族及泰雅族語及國語雙語編排，進行知識分類，透過現代知識將原住民族知識進行盤點與分類。在編纂的六本教材中，以語言與文學領域中的泰雅語構詞、命名文化以及傳統生活與技能領域中的漁獵文化為主要內涵，藉以提升未來在教案設計中傳統知識轉化成民族教育的效能，更有利於發展出交換格式及標準的後設資料(metadata)，在未來建置雲端平台資料庫時，能讓教學工作者有效地存取所需要的知識。

本教材彙編架構的模組，是結合泰雅族工坊、阿美族工坊共同分析及重新建構為基礎，透過耆老、族人彼此間的知識傳遞與意見交流，探尋祖先的智慧，研發具有族群文化內涵的知識架構及文化傳承藍圖，並進行系統性的規劃與研擬，使原住民族語言教材編輯能更臻完善，進而協助使族語復振工作之推動能更順利、成效能更卓著彰顯。

本市原住民族部落大學成立至今二十餘載，目標為提供原住民終身學習環境、促進原住民族文化傳承與創新、培育原住民族多元技藝人才及編撰原住民族知識體系教材與刊物，因此，族語教育可說是原住民族教育的核心，諸如學校族語課程的開設、族語教材編寫與研發、族語師資培訓、族語認證規劃與執行，皆為重點工作事項，期望透過該計畫逐年、逐項，有組織性、系統性、適切性的建構泰雅族和阿美族的知識體系，未來也可以作為其他族別建置該族知識體系時的基石。

桃園市政府原住民族行政局 副局長
桃園市原住民族部落大學 執行長

陳正雄 *Fulaw Masao*

ke na bniru 編者的話

這次的編寫，深深體會到復興區山嶽資源豐富及水域溪流充沛，是我們賴以維生的資產，也是我們族人的傳統領域，我們更應該珍惜並感恩祖先留給我們這一塊美地。

Eoyu Watan 林純桂

時間的巨輪快速的流動，也將許多珍貴的傳統知識悄悄帶走了，現今我們要用最大的努力，與時間賽跑，將珍貴的傳統知識用文字記錄下來，傳給我們的孩子們，使之生生不息。

Reko Ara 方瑞玉

從詞根去發展漁撈文化的全貌，看見詞彙之美與豐富的文化底蘊，感動祖先的智慧，涵養對天、對地、對大自然的敬重，感謝主！讓我從族語的身份證找回認同與自信。

Sugiy Tosi 素伊 多夕

第一單元 s'law kmayal 概述

'san tmqulih Tayal hiya ga maki squ gong ru llyung ini usa squ bsilung, baha hmswa Tayal hiya ga mqyanux squ ska rgyax, lingay nya ga ini sobeh bsilung, pira kbhul kawas kwayal qani ga n_gyut mshzi, misuw qani ga nanak Nang'o Klesan qani qu tmsyaw squ bsilung, Tayal musa tmqulih sa gong ini ga llyung qani ga, nanu qulih phemoq tapung qasa, tllwan Tayal mha qulih balay ini ga qulih Tayal, qulih Tayal qani ga blaq balay ayang nya, thay piyux nagal nha ga stmmyan nha uzi, ana gyus uzi tmmyan nha, nanu yasa sllwan Tayal mha qulih balay.

泰雅族漁撈文化的活動區域，傳統上都是在河川溪流的區域內，沒有在海泊或海洋上從事漁撈的活動。因為泰雅族是高山民族，居住的土地領域四週沒有臨海。數百年前經過不斷的遷徙之後，才有現在的泰雅族在南澳鄉有臨海的區塊。泰雅族捕撈的魚類都是棲息在溪流的，像被視為珍貴的鮭魚，泰雅族稱之為「真正的魚」或者是「泰雅族的魚」。台灣溪流中的鮭魚不僅可以煮出鮮美的湯，也可以將剩下的魚醃製起來，內臟也都能醃製，所以泰雅族人稱牠為「真正的魚」是最適當的名稱。

gaga na tmqulih Tayal hiya ga qulih balay qani 'san nha tmuba, maki qu gaga nya. ana ga saxa thuyay musa mu' nanak, qani ga ini nha ani shtuy, baha hmswa kwayal ga ungat iyal qeqaya agal qulih, yan nqu saxa musa mu' qulih ga ini kyaba hniryaq nya qulih llyung.

過去泰雅族對於漁撈文化主要的都是針對撈捕鮭魚進行魚藤捕魚法所訂的規範。但射魚或釣魚可以憑個人本事去撈捕不在此限，因為過去捕魚的工具很有限，所以個人捕魚的能力也不太會影響魚的數量。

yan nqu qulih gong ru llyung ubuy na ima qani ga, ktan ta cyux 'ubuy qzyunam nqu ima, Tayal qani ga maki balay gaga nya mlahang squ qzyunam, ini balay henas squ qzyunam squliq, mwa na qzyunam qasa maki gong nya, gong qasa lga gong na mlahang qzyunam qasa la, hga qu musa mlahang gong qasa,'san nha "muya qulih" uzi. n_gyut mhuyaw mrkyas qu qulih lga, hga qutux gluw qasa ana knwan ga thuyay musa tmqulih, baha

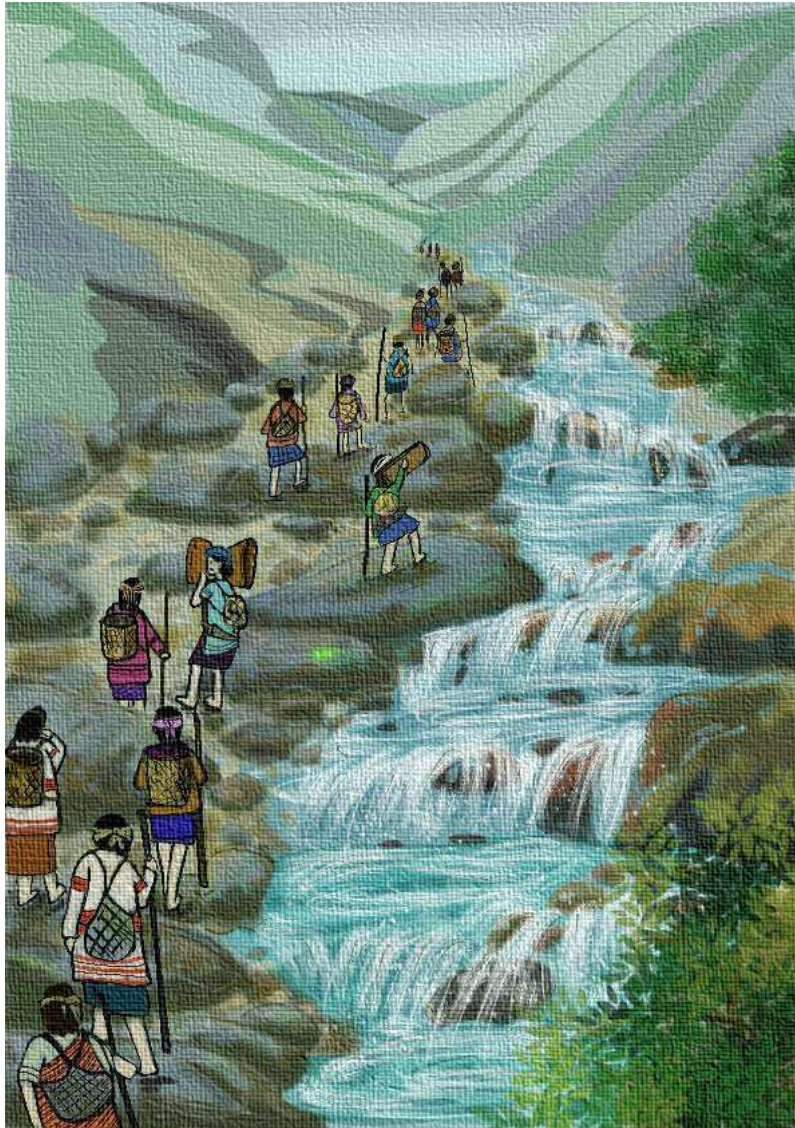
hmswa gong ga cikuy qu qsya nya, nanu cipoq qu qulih nya uzi, hopa qulih ga siki maki squ piyang balay na llyung. trang mbazing qu qulih qani ga ini usa magal qulih qu Tayal, cikuy iyal qu qulih ga ini nha say kmzyap uzi, maki balay qu gaga nya tmqulih qani.

至於漁場的分配要視那溪流是否在某家族或某部落的獵區而定

。泰雅族非常重視狩獵區域的規範，不能隨意逾越他人的獵區。如果那一塊狩獵區內有小溪流的話，那一條小溪就是屬於擁有那一塊狩獵區的所有人，他們會管理那一條溪流，甚至會去「種魚」，讓牠可以繁衍，等到魚成長之後，擁有這一塊區域的家族可以隨意去撈捕，畢竟溪流小的鯛魚也不會長的很大，牠要能長的很大，還是要在大河川裡。魚產卵期不去漁撈，魚太小不捕撈等等漁撈的規範。

llyung qani ga trang hmkangi qnxun Tayal sraral ga, wiwal nasa piyang hmuluy squ tuqiy, ini tnaq sqyanux qu rhiyal lga, Tayal qani ga siy gluw squ llyung musa tmqalang squ cyux ki'an na hbun qasa, ru nway aki piyux qu rhiyal muciy ga, mluw squ gong tmkraya musa tmqalang. trang smhzi hmkangi qnxun qu Tayal ga s'agal nha inkyasan na rhiyal qasa, ini ga qhuniq, mha nanu zyuwaw wal mhtuw, yasa qu sllwan nha qu lalu na rhiyal qasa, baha hmswa sraral hiya ga wali piyux qu tuqiy, ungat qu biru ktan ptuing sa cyux inu uzi, trang smhzi qani lga, cyux inu qu qalang qasa. gong ki llyung qani wiwal nyux maras squ tuqiy, ru thuyay mbkal.

河流是在遷徙時，重要的方向和路線指引。當居住的生存空間不夠時，通常會順著河流到支流匯口(hbun)，建立起新的部落。若再有空間的需求時，便沿著支流繼續往上游建立新的部落。在遷移的過程中，族人會一邊以地形、植物、感受等描述為經過的地方命名，這是因應在交通不便、無地圖和指南針，又必須到處遷徙的情形下，作為幫助部落之間彼此找尋、探訪親友時的方向參考。

部落大遷徙

第二單元 hkiyan ke 語構

tqulih 「漁撈」和 tmqulih 「漁撈」是從 qulih 「魚」這個名詞加綴衍生而來，它所衍生的詞彙沒有動詞那麼豐富，目前在採集的語料中只出現 tqulih 「漁撈」、tmqulih 「漁撈」、stqulih 「漁撈」，其他如：漁撈的地方、漁撈的方式，以及跟漁撈相關的活動，都是以複合詞組的形式出現，請看以下的說明：

一、名詞

詞彙：qulih 「魚」

例句：blaq balay niqun qu **qulih** qani.

blaq balay niq-un qu qulih qani

好 非常 吃-受事 主格 魚 那

這條魚非常好吃。

二、名詞動詞化

詞彙：tqulih 「漁撈」

例句：hata **tqulih** cikay suxan.

hata t-qulih cikay suxan .

去 捕撈-魚 一些 明天

明天去捕撈一些魚。

三、主事焦點

詞彙：tmqulih 「漁撈」

例句：hata **tmqulih** cikay suxan ma!

hata t-m-qulih cikay suxan ma.

去 捕撈-主事-魚 一些 明天 助詞

我們明天去捕撈一些魚吧！

四、工具焦點

詞彙：stqulih 「漁撈」

例句：sruyu qasa qu stqulih yaba.

sruyu qasa qu s-tqulih yaba

魚筊 那 主格 周邊-捕撈-魚 爸爸

爸爸要用那個魚筊去捕魚。

五、複合詞組

(一)漁撈的方式

1.詞彙：mu' - qulih 「射魚」

例句：mosa saku mu'-qulih gong.

mosa saku m-u'-qulih gong

主事-去 我.主 主事-射-魚 溪

我要去溪邊射魚。

2.詞彙：tmuba-qulih 「魚藤捕魚」

例句：nwahan nha tmuba-qulih qu gong qasa la.

n-wah-an nha t<m>uba qulih qu

完成-去-處所 他們.主 <主事>魚藤 魚 主格

gong qasa la

溪 那 助詞

那條溪他們已經去用魚藤捕魚了。

(二)漁撈的地方

1.詞彙：tmqulih gong 「溪邊捕撈」

例句：nyux sami tmqulih bih gong.

nyux sami t<m>qulih bih gong

在 我們 捕撈-主事-魚 旁邊 溪

我們在溪邊捕魚。

(三)其他

1.詞彙：muya-qulih「種魚」

例句：cyux muya-qulih babaw gong qu yaba.

cyux m-uya-qulih babaw gong qu yaba

在 主事-種-魚 上面 溪 主事 爸爸

他們在河的上游種魚。

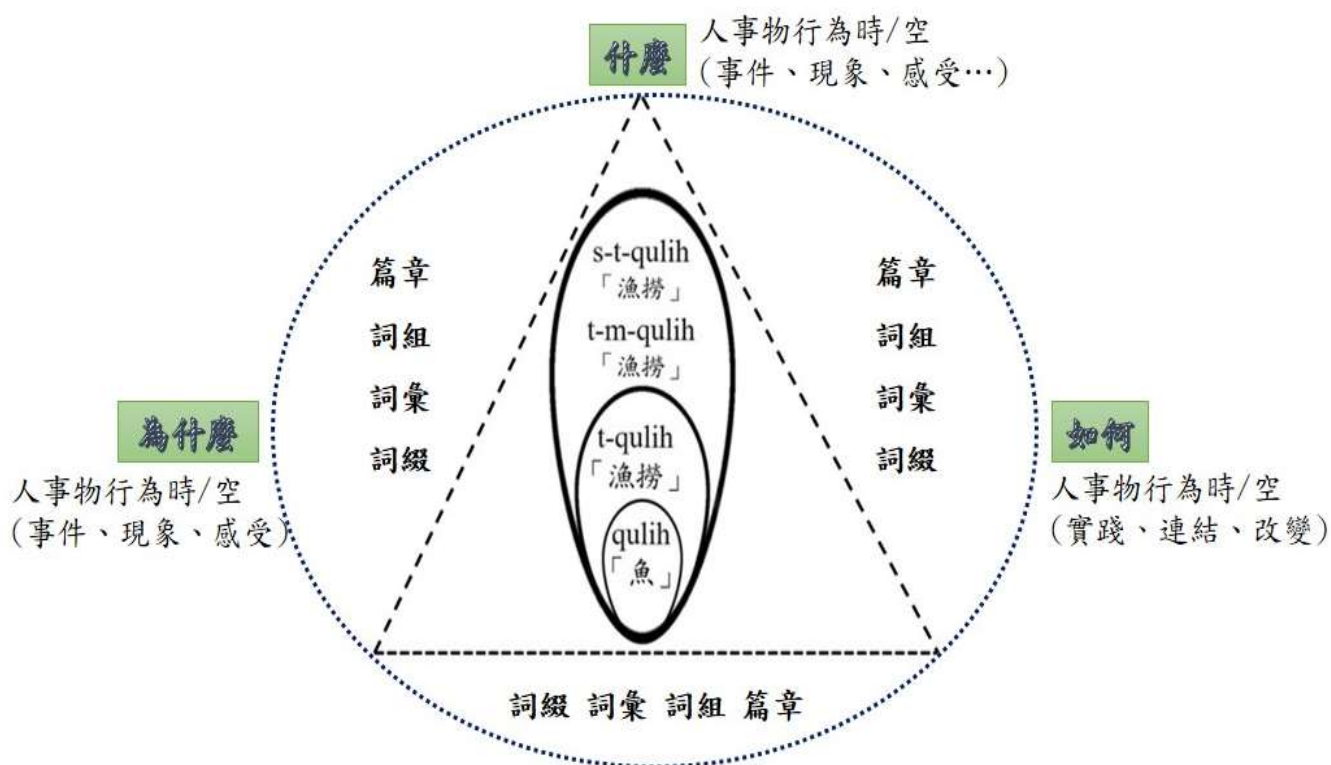
2.詞彙：mbazing-qulih「魚孵育」

例句：cyux mbazing-qulih la.

cyux m-bazing-qulih la.

正在 主事-蛋-魚 助詞

魚正在孵育(生蛋)了。

qulih「魚」構詞的同心圓示意圖

第三單元 llamu qulih ru minqyanux sa llyung

魚類和水生動物

Tayal sraral ga gmluw syaw na llyung ini ga syaw na gong 'san nha maki. tngasal ga ini kaki syaw balay na llyung musa hkangi b'nux ru msrapa na rhiyal ru r'uruw ki'an qsya. ini nbah shriq gong ru llyung mqyanux qu Tayal, ita Tayal ga baq balay tmqulih, kmiyap kagang ru bolung, musa muya qulih bih qwang na gong, skita nha kinhuyaw na qulih ru smqun musa tmuba qulih.

泰雅族人大多會沿著河流或小溪的分布來居住。部落的位置也不會直接鄰近河邊，而是會選擇在坡度較平緩、鄰近小溪或河流的地方以方便取水。所以泰雅族的生活和溪流是息息相關，族人會在河邊捕魚，徒手在溪水捉螃蟹和蝦子，在小河的上游種魚苗，觀察魚的成長情況進行集體的魚藤捕魚法。

Tayal nyux maki Pyasan qani ga, qulih balay mkux ru tlaqiy, cingay qu llahuy na qulih ggalan nha. kwara ka qqulih nyux mqyanux ska qsya qani ga baq gmwayaw ki'an nha nanak, qulih balay ga maki sa ini k'uraw na qsya bsbas ru 'twan btunux, mkux hiya ga maki sa mtasaw zik na silung. nanu aki ta skayal cikay llyung Pyasan qani. nanu kwara llamu na qulih nyux mqyanux te sqani.

早期復興區的泰雅族人常捕撈苦花、石斑、鱸鰻...等各種不同的魚類作為食物的來源。水中的動物也會選擇自己最適合的環境棲息，如苦花魚喜歡棲息在無污染或水流湍急之溪流;石斑喜歡在清澈的溪流及深潭中。下面我們將介紹幾種在復興區大崙崙溪中常見的魚類和水生動物：

一、qulih balay(苦花魚)

qulih balay qani ungt qu piyang lalu nya sraral ga si nha say phimuq tapung, ini kiyan mkux ru moka rema maki lalu nya, ana ga ya qani qu tre'un maniq na Tayal ru bla q balay niqun , yasa qu son nha qulih balay la. kahul kya qu lalu qani, kruma ga qulih Tayal son nha uzi.

早期苦花魚沒有確切的名字，族人稱牠為舔青苔的，不像石斑和臺灣鮠已經有了名字，苦花魚是族人最主要食用魚類而且是最好吃的，是族人視為最珍貴與最好吃的魚！所以就稱牠為真正的魚，有些地方也稱作泰雅族的魚。

qryuxan na qulih balay ga kya yal na rapa qba kinhopa nya, maki uzi si p'anak hopa, ktu nya ga plqwi, te turu hiya ga mhebung ru mtasiq cikay. tngawan abaw 'bagan lga mbazing ru m'uyuk. llyung yatux beh kraya gogan qasa qu piyux balay, ru maki sa qara ggong uzi, smoya maki sa mtasaw na qsya ru mtrayas, yamux qu piyang qnaniq nya ru kwi maki sa qsya uzi qu niqun nya.

苦花魚的大小一般約為手掌大，也會有特別大的，腹部是淡白色，背部是黃綠色，繁殖期在春、夏二季。特別是大嵙崁溪上游一帶最常見的魚，以及分布在各支流中。喜歡生活在乾淨和水流湍急之溪流。以藻類為主食，亦會捕捉水生昆蟲來維生。

二、sopaq; Ktapaq (臺灣間爬岩鰕;石貼仔)

sopaq qani ga cipok ru tapaq ktu nya, nanu yasa sopaq nyux san ga tepok muciy qu imi nya. baha hmswa mtapaq baq trngil tunux wiwal abaw mtapaq trngil sa babaw tunux, yasa qu son nha sopaq smlalu la. kya qutux qu lawa ngaqa son nha uzi, ini piyang kpiyux, galun ga mngaqa nqwaq nya, baha hmswa maki squ ska qsya ru galun mwah mhtuw m'ma ru ml'ax lga ungat suna nya la, yasa qu lawa ngaqa son nha.

石貼仔的腹部平坦，sopaq 是“小”的意思。因為腹部是平的像葉片黏在石頭上，故也以「平坦」來命名。另外牠還有一個別名叫作

lawa ngaqa (張口叫)，數量不多，把牠從水中撈上來之後就會斷氣，嘴巴就會張開，故以此來命名。

sopaq qani hiya ga minnanak na qulih, hi nya ga yan cyugal hkuy, ktu nya ga mtafaq piyux balay kryanan nya, ru cipoq balay qu gyus nya qtaqun nha, mbazing m'uyuk sa tngawan aring 'bagan. smoya tpaq sa btunux ru maki sa bsbas na qsya', yamux ru kwi nniqun nha.

臺灣間爬岩鰕是臺灣特有魚種，身體呈三角形，腹部平坦，種類繁多，也有的幾乎沒有內臟甚至可以生吃。繁殖期在春、夏二季。喜歡將肚子貼在石頭上，棲息在中游或上游的溪流和水勢比較湍急河段，吃藻類及水生昆蟲。

三、mkux (石賓)

mkux qani hiya ga ini niqiy bazing nya, nanu i niqun su bazing nya lga snquy, nanu sa sinquy qu Tayal lga mnkux la, wiwal snkux inlungan na squliq mha. kuma ga sin nha say mha “aw ini natuk na mqu hazi swa snquy niqun.” raral mga maniq bazing mkux qu qutux squliq ru sinqyan ana ga ini nya snhiy mha: “kya maku wal tqehun maniq baha balay snquy qu bazing mkux qani la!” mha, maniq lozi ru sinqyan lozi, yasa qu baqun nya balay la! “talagay iyat ubuy niqun qu bazing mkux qani koxun balay wah!” nanu kahul kya qu mkux qani. mkux qani ga cipok nqwaq nya, bazing nya ga ana su thkun ga ini hoqil yasa si kteloq kryax son nha.

石斑卵不能吃會中毒，族人誤食後腹瀉、頭暈及嘔吐，大家就很害怕。因此族人就說：「也許牠是和蛇交配的，所以吃了會中毒。」早期有個族人不相信吃石斑魚卵會中毒，認為可能是自己吃太快，又繼續吃，最後驚恐的說：石斑的魚卵是絕對不能吃，太可怕了！石斑的嘴巴小小的，族人認為牠的魚卵怎麼煮都還是生的。

mkux ga mtumaw cikay inkyasan nya, m'abox ru bangan pitu qalux na patas. mbazing m'uyuk sa tngawan aring 'bagan, smoya maki sa mtrayas ini ga zzik ru mtasaw na qsya', cingay llamu niqun nya.

石斑魚的體型比較圓，身體的顏色以褐色居多，身體上有 7 條黑色斑紋。繁殖期在春、夏季。大部分多棲息在河川的中游，而且在水流湍急、清澈的溪流及深潭中，它是屬雜食性的魚類。

四、qbabang (粗首鱨/溪哥)

bangus ga maki qu san mha qbabang. qbabang hiya ga ini kpiyux, qbangun hi nya ru si p'anak hopa, yasa qu son nha qbabang. qryuyux ru tapaq cikay qu hi nya, hopa qu tunux nya ru baq balay mstopaw sa babaw qsya. maki sa ska ini ga te kyahu cikay ru shway cikay na llyung. trang uyuk ga maniq squ yamux, hopa hazi lga maniq squ kwi ru uyuk na qulih bzinah ka uyuk kbolung.

溪哥魚有一種叫作紅貓，數量不多體型特別大，身上有條紋故以此來命名。溪哥較長兩側呈扁形，頭部較大、善於跳躍。棲息在中、下游河段，水流緩慢的淺溪或深潭中。幼魚吃附著在岩石上的藻類，長大後以昆蟲、其他小魚及小蝦為主要食物。

五、mokan(三角鈎/魚三角姑/臺灣鮠)

圖片引自 <https://www.bing.com/images/search?view>

qulih mokan qani ga zihung balay galun, babaw na sbehuy hmor ga musa skari ini ga psabu, yasa qu galan cikay. mtumaw cikay hi nya ru mtapag ngungu nya, tunux nya ga ki' an qzi ru ngurus nya, ru ungat pali nya, nanu

hyuci balay trngan hi nya, maki te ska ru yatux hazi na llyung, ru mbazing sa tngawan abaw aring 'bagan. pnetan ga shwih nya tunux nya, ana nya ngungu uzi ga lokah balay mtboyak ru kyapun ta ga hmop qba qzi nya, siki pinbaqan balay. qlyan ga mhngaw te zik btunux, mhngan lga mhtuw mkangi niqun, uyuk qulih ru kwi spyangun nya maniq.

臺灣鮠不易捉到，颱風過後作大水去撒網才能取得一些。身體前部為圓筒形，尾部側扁，頭部兩側有刺和觸鬚，沒有魚鱗所以摸起來滑溜溜的。喜歡在中、上游較乾淨的溪水中，繁殖期在春、夏季。釣鉤一拉上來，頭部不停的甩動、尾巴會用力掙扎，捕捉時很容易刺到手，捕捉時應小心刺到手。白天會躲在河川底部或岩石縫隙中，白天休息，夜間出外覓食。以小魚、水生昆蟲為主要食物。

六、msun(竹竿頭)

圖片引自 <https://www.bing.com/images/search?view>

msun hiya ga hopa hi nya, hopa balay ga yan qutux qba na squliq kinqrux nya. ru l'ngux cikay nqwaq nya, ru ini kpiyux uzi. piyux qaraw nya ru thkun ga hnuk hi nya, nanu ini nha pyangiy smoya maniq. swa nha san msun smlalu ga, ciriq nep ga s'su nya zik btunux qu tunux nya, ru pksun kya, gihung balay sklga, nanu san nha sqani smlalu la.

竹竿頭的身形比較大，最大可達到一個手臂的長度，嘴巴稍微尖，數量並不多。牠的魚刺很多而且煮過之後肉質太軟，所以族人不太喜歡吃。為什麼叫做 msun？是因為被釣到的時候牠的頭會 pksun「卡」在石頭底下很難拉出來，故以此來命名。

msun hiya ga plqwi cikay hi nya, ru turu nya ga mtasiq cikay, ktu nya hiya ga plqwi. piyux qaraw nya ru yasa qu smoya maki sa tora, ru labang zzik na bsilung, trang hopa qwalax ru mtang qu qsya lga, mhtuw hkangi

squ nniqun, kwi bolung masut qu nniqun nha. Tayal hiya ga skalay nha tmmyan baha mswa syun stmmyan lga hnut qu qaraw nya la.

竹竿頭是銀白色，背側呈淡青綠色，腹部白色。喜歡在水流速度快而寬廣的深潭中。喜歡在大雨過後，河水暴漲混濁到處覓食。以水生昆蟲、蝦或螺類為主食。族人會製作醃魚，魚刺會變軟。

七、ayus (鱔魚)

圖片引自 <https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid>

ayus hiya ga siy kmwa yan tlaqiy ana ga cipok ru khi cikay, ungat qu pali ru ngurus nya, cipoq gyus nya, nanu ini nha sgyusi, yasa qu siy nha say kya smlalu la. ayus ga maki sa slaq kmihuy bling, maki qu bling nya lga maki kya la. miyan hazi tlaqiy inkyasan nya, cipok hi nya hiya, yan nqu khoryu uzi. ita Pyasan hiya ga sazing qu lamu nya, qutux ga yan mhehung, qutux ga mtnaq hazi moka. Kmukan hiya ga pgluw nha iyu plnguw, ita Tayal ga thkun nha ayang ru qrupan nha maki maqaw ga syun nha maqaw uzi blaq balay niqun.

鱔魚像鱸鰻但比較小，沒有鱗片和觸角，內臟很小不用取內臟，故以此來命名。喜歡在沼澤地上，會挖洞到很深的地方，有洞就有鱔魚在裡面。長得像鰻魚，比鰻魚小，像泥鰍。復興區的鱔魚有二種，一種是土黃色，一種像臺灣鮠的顏色。漢人用中藥來料理，泰雅族人會煮湯，加上薑、辣椒，或山胡椒就很好吃了。

八、tlaqiy(鱸鰻)

圖片引自 <https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid>

tlaqiy qani hiya ga mqalux ru mhebung turu nya ptasan qalux, ktu nya ga plqwi. maki sa zik btunux, qlyan ga tlqing, mhngan lga mhtuw hkangi nniqun, maniq qulih kbolung kagang, ini hmut mshriq kni'an nya, tlaqiy ga ubuy nqu yaba na qulih, ini hmciy magal, ptlun magal ga, si mlux mha: “ta saku balay qoyat”.

鱸鰻有灰黑或黃褐色，背部有斑紋，腹部是銀白色。棲息在石頭縫裡，白天不出現，夜晚便出來覓食，以魚類、蝦、蟹為主食。不任意離開自己的巢穴。鱸鰻屬於大型的魚類不易捕捉，若幸運捉到會發出驚訝的語氣，說：「那麼幸運！」。

tlaqiy hiya ga sazing lamu nya, qutux ga qroyux qutux ga r'tung cikay ru qthuy, r'tung qasa ga mhmud balay kyapun ga baq kmat, hopa nya balay ga hminas pusal tncing, tlaqiy qani ga loman son nha uzi, baha mswa niqun nya kwara qulih.

鱸鰻有二種，一種是長的，一種是短的，身體短的很兇猛會咬人，最大的鱸鰻超過 20 幾斤。鱸鰻又叫做 loman 〈流氓〉，因為很凶悍專吃其他魚種。

ini hmciy mita tlaqiy qani, trang musa mu qulih qu tayal ktan nha maki tlaqiy cyux sa zik btunux ga, si nha lxxan kya ha, mwah ngasal lga kbalay bbu nha tlaqiy “papak pari”，nanu kinsuxan nya lga san nha mu la.

鱸鰻不容易遇見，族人去射魚的時候如果發現有鱸鰻在石縫裡就按兵不動，回家製作做專射鱸鰻的魚叉〈papak pari〉，隔天就去把牠射回來。

九、khoryu (泥鰍)

圖片引自 <https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid>

ungat slaq raral ga ini nglung maniq khoryuw qu Tayal, baha hmswa hyuci trusun na Tayal, si tehuk mbkal ka Kmukan lga yasa maniq uziy qu Tayal la.

以前沒有水田族人是不會吃泥鰍的，加上身體滑溜溜的族人不喜歡，一直到和漢人接觸之後才會吃。

ini baqiy iyan kmiyap khoruy qani, nanu tban nha, 'bagan trang masuq muya smi qsyas slaq lga, yasa qu tban nha la. ayang tuba qani qu spqsyas nha ska slaq, mqalu qu khoryuw lga, san nha mamu la.

泥鰍不易捕撈，族人會用魚藤捕撈，夏天時田裡會放水，秧苗開始長大後，就在田邊進行魚藤捕撈法，將魚藤的汁液裝進水桶再平均撒入田裡，沒有多久泥鰍就全部奄奄一息，就可逐一撿拾。

qmisan mzwi ska slaq laqi ga, hakun nha tunux pagay, maki qu bling khoryuw lga, baqun sa nyux ki'an khoryuw, khuyan qu bling qasa lga 'lwan qu khoryuw. zik na ptahuk khoryuw ga si ki s'buw qsyas qutux mhngan phtuw uraw nya, kinsuxan nya lga yasa qu thkun nha la.

冬天時孩子們會到田裡玩，連根拔起摻合泥巴的稻梗，有洞就表示有泥鰍，循著泥洞去挖就有泥鰍了。煮食之前會讓泥鰍免泥沙一個晚上，隔天就可以煮食了。

十、kbolung (蝦子)

圖片引自 <https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid>

kbolung ga slwan balay mita maki sa gong, llyung ga maki uzi, ana ga zihung kyapung. Tayal raral kmiyap kbolung ga qlihan nha ru smi sruyu, qsahuy sruyu ga sqrgan nha masut.

蝦子除了小溪容易看見，河川也有但不容易抓。台灣的蝦子只有一個種類叫螯蝦。泰雅族傳統的捕捉的方式有截流法和放魚筊，魚筊裡面會放蝸牛來誘捕蝦子。

十一、kagang (螃蟹)

kagan maki sa llyung ggong ga piyux lamu nya, mzi'a nqu kagang ngurus ga piyux balay. aring kblayun sin'utan qsay Sekimong lga ini ktay la. aring 'bagan ga m'uyuk sa hbwanan bsilung ru prkyas mwah llyung. trang mtzyu mpitu byacing lga mrkyas hopa la, ktan ta maki sa syaw na llyung ru ggong. 'bagan magap msbisuw lga mkaraw mhtuw sa ggong, nanu Tayal ga san nha kmityap ru smi sruyu. baha hmswa llyung misuw qani ga nyux kblayun sin'utan qsya kwara ru m'uraw uziy qu qsya pnosa, misuw qani lga wiway squ llyung na Klesan Karing Tayto maki cikay la.

河川的螃蟹種類很多，例如以前的毛蟹就很多。建設石門水庫之後就沒有蹤影了。春天牠們在海口孵育後就往河流上來。大概在六、七月就長大出現在河川沿岸及支流。夏季雷陣雨過後，會爬到支流的小溪裡，族人就會到溪中捕撈或在溪中放魚筊。因為許多的河流建了水庫之後加上排水汙染，現在只有蘇澳、花蓮台東沿海地區的河流才有。

maki uzi qu son nha kagang raka mtalah hi nya, kyapun ga baq traka qu kakay nya, yasa qu "raka" son nha smlalu. qutux uzi ga kagang qpuri son nha, mtalah uziy qu hi nya, cipok balay, yan qpuri kincipok. yasa qu sllwan nha ma kagang qpuri. qutux uziy ga maki sa syaw gong ru qnahi yan mtasiq ru mqalux hi nya, baha hmswa si ryax maki sa babaw hiyal ru qnahi, yasa san Tayal mha "kagang tkari". kryax ga baha ini kaki sa zik gong, trang magap msbisuw lga mwah tkari sa babaw hiyal ka qnahi la. kagang kari qani ga ini niqiy na Tayal.

還有一種是紅蟹，身體是紅色的，捉它的時候腳會跳起來，故以 raka〈跼腳〉來命名。還有一種比較小的螃蟹，身體也是紅色的，故以「籽」來命名。另外在溪邊的草叢中也有一種陸蟹身體灰色(墨綠色)的，因為常出現在陸地或草叢中，族人便以「流浪」來命名。

陸蟹一般會在溪邊或水底活動，遇到雷陣雨時會出現在陸地或草叢中，陸蟹是不能吃的。

kagang ngurux

kagang kari

十二、ksipa (鰐)

圖片引自 <https://www.bing.com/images/search?view>

ksipa ga mtapak qu hi nya ru mhnuk kulu nya, mhmud balay ru kmat squliq, kmat lga ini alax, siki syun ta ska qsya ga yasa qu s'alax nya. ini hmci mita, misuw qani ga qyatan nha sa pitung.

鰐扁扁的、殼是軟的，很兇猛會咬人，咬到後就不輕易放開，除非放到水裡。鰐也不容易看到，現在都用養殖的方式，通常養在池塘裡。

十三、krakus (烏龜)

圖片引自 <https://www.bing.com/images/search?view>

ita ka Pyasan ga cingay balay lamu na krakus qani , kya lingay na mpusal msyaw qu lamu nya. swa piyux lamu nya ga iyat nqu cinhiyal nanak piyux qu kahul te binah na krakus uziy. ini aki sa yatux, maki sa te yahu lingay na sin'utan qsya, mzi'a na Zihing ka cyux kblayun qhut bnaqiy qasa ga maki qu krakus nya. inkyasan na krakus ga mtmaq cikay kwara, skahul ta tunux kulu nya ru ktu patas biru nya mita lga baqun ta la.

復興區的烏龜很多樣，大概有 20 多種。這麼多樣性是因為除了原生種之外又有許多的外來種。一般高海拔比較少見，通常會在水庫附近或低海拔的溪水旁，像義興部落下方的攔砂壩就有牠的蹤跡。烏龜的長相差不多，可以從頭部、殼的花紋、肚子的花紋去辨別其不同之處。

cinhiyal na krakus son nha ma “krakus mqu” ga, maki sa qsya ru babaw rhiyal, piyux qu maki sa babaw rhiyal hiya. nanu siki smi ta waya na qoli ru sqrgan nha qulih, smok lga mwah maniq yasa qu thzyayan kmiyap. sraral uzi ga hmit biran qu krakus qani, kmukan ga yani qu galan nha pila. Tayal ga musa kmiyap uzi ru niqun nha, krakus qani ga thkun qsya kilux lga ms'agal kulu nya la, hi nya qu ksosan nha ini ga thkun nha ayang.

原生種的蛇龜會出現在水裡或陸地上，大部分生活在陸地上。族人會用捉老鼠的鐵網去捕抓，籠裡放秋刀魚，聞到味道後就會過來可捕撈了。早期烏龜很貴，漢人會靠此賺錢，族人也會去捉，大部份拿來食用。烏龜要整隻用熱水煮沸，煮熟後硬殼拿掉，肉就可以拿來炒，像煮三杯雞的方式或煮湯來吃。

復興區原生種蛇龜

第四單元 tmuba qulih 魚藤捕魚法

gaga na qutux niqan Tayal sraral ga, sulu piyux qulih galun nha ga, nanu mblaq mkayal zyuwaw na tmuba qulih, tmuba qaniy ga si ki yaba na zyuwaw ga sptzyuwaw nha, mze'a nqu: magal squlih, sm'atu kmloh, Sm'atu ru Smyus.

泰雅族共食團體的生活型態，若要取得較多的漁獲量，會進行魚藤捕魚，通常只在祭典或喜慶時才會進行，例如：婚喪喜慶、摘穗祭、播種祭、感恩祭等等。

mrhuw qalang ga spowah nya ginhuyan qalang smpung ryax ka qenu qu musa tban,tmuba qaniy ga strang nha 'bagan masoq kmloh cipoq qu qsya ka ini pbazing qulih,qutux kawas ga minqutux ini ga minsazig, ini nha si ryaxiy tmuba, ru si ki blaq mkayal ga tmuba. zik ptuba ga, lman blaq smpung qu bnkis, ktwā qinryuxan ru mu te inu qu tban, babaw nya tmuba loziy ga spogan nha qu cinnban hiya la, nanu pnagun nha muciy kya tmqulih, san kya lga wiwal phngagun qu qqulih, ru thuyay mbhuyaw qu qulih uziy la.

領導者會透過部落內的協商決定好時間和地點，通常在夏季竭水期或魚類產卵前的農閒期，每年大概進行一至二次，不會過度使用，須經過部落內協商才能施行。進行前，部落長老會依據河流長度，劃定捕撈河段，下次團體捕魚時就會跳過此河段，按照河段的劃分依序進行捕撈，這樣的漁撈方式讓水中生物有休憩生養的機會

，提供溪流生物能自然繁殖和順利成長的生態環境。

tuba qaniy ga ini kzzik qu gamil nya, hbku te hiyal ki'an bbtunux, lokah balay gmayang gamil nya. sazing kryanan, qutux ga tuba motux, cikuy abaw nya ru yal mtumaw, boq nya ga ki'an tuba, yasa qu stuba qulih pi. te sazing ga tuba balay, yaba ru qruyux cikay abaw nya, boq nya ga ungat tuba nya sa. sazing qaniy ga yal mtnaq ktan, ini ta bleqiy mita ga qnqun ta magal, k'alay tmuba ru ini ta agal qulih mhutaw ryax la, nanu yasa qu raral ga si blaq cbaq laqi qu bnkis qenu qu tuba qulih ru cbaq mhhangi gamil tuba, ru ini si tbngiy magal uziy, thayun ru mhuyaw loziy, nway si aki krryax.

魚藤是淺根性植物，生長在石礫堆中繁衍性很強。有兩個種類，第一種稱作 tuba motux，葉子較小、葉型較圓，其根部汁液有毒，專門用來麻醉魚。第二種稱作 tuba utux，葉子較大，葉型較長，其汁液是沒有毒性的。這二種魚藤形狀相類似，若無豐富經驗很容易混淆，就會浪費時間也抓不到魚，所以老人家會先教導年輕人認識真正的魚藤和尋找魚藤的根部，教導取用時只要取一點點根部，剩下的就讓它繁衍，讓大自然資源永續利用。

tuba motux

tuba utux

tmuba qulih qaniy ga qutux gluw, cyugal ggluw ini ga qutux qalang smqun tmuba, ubuy na psinkwara na zyuwaw gaw. pcyawgun balay na qalang lga ya qu spiyang balay bnkis na qalang qaniy qu smpung. splawa nya kwara Tayal mlahuy syun knwan qu ryax ru mqasuw zyuwaw, baqun balay knwan qu ryax lga, stu nya sazing cyugal bnkis musa qalang kraya ki qalang te yahu kmayal zyuwaw qaniy, ru mhngan nasa ga tmalam spi sasal lga musa mita siliq. musa gmluw tmuba na Tayal ga, ini ptnaq 'san nha ga, ini tnaq cyawgun nha uziy, musa squ yatux hazi ga, si ki ringun nha qara gong mwaq qu tuba qasa, ru s'aki nha mtrayas, pqhuyaw yasa qu blaq balay, mze'a na cyux ki'an tgliq.

魚藤捕魚活動可以分為家族性、三個家族以上一起活動或者以整個部落共同參與，屬於全部落參與的活動。部落要進行該方式時會由部落最年長且兼具智慧與謀略者來帶領。他會召聚族人討論並確定活動的日期以及進行工作的分配，決定好日期後，便派遣 2~3 位長老至上游及下游的部落進行告知與共享機制，並於活動的前一晚求夢及清晨的鳥占。參與集體捕魚的族人，會隨著地點的不同

而有不同的任務，若是要進行敲擊魚藤之處必須是在小溪流的上游進行，而且是在水流湍急，地勢有落差的地形更佳，如瀑布。

sasan ga zibuqan nha, qutux ngasal ga qutux sazing mrkyas mluw bnkis musa kmihuy tuba, siki tnaq ay! cipok iyan lga ini thyazi tmuba uzi, ru musa squ sslun nha gong tmmaq mwaq squ tmuba, plqwi qu boq na tuba wal mluw ska qsya, baqun nha nanak smpung, baha hmswa piyuxun iyal tmuba lga mhuqil kwara qu qulih la. trang smwak tuba qu qulih lga mkngrux mnguciq, nyux lman mnaga kwara qu kkneril llaqi te yahu ptara qulih ini ga si kyap na qba qulih ka nyux mklwa. ya qu bbnkis ga si aki sa kint'an blaq pcbaq, masoq lga slyun nha qu qulih, wagan nha tenux ru cikuy, slpuw nha hi blequn pqasu. mqasu na tnahuk ga si nha niqiy beh llyung, ini rasiy maniq ngasal.

當天一大早，各戶派出 1~2 名青壯年跟著長者去採集適量的魚藤根部，大家累積起來才夠用，不然魚藤太少是毒不暈魚類的。擇定河段上游敲擊魚藤，榨出來的白色汁液會隨著溪流於河水之中，族人會適量的敲擊魚藤，知道如果毒下得比較重可能會使魚死亡。當搗碎的汁液順著河流而下，沒過一會兒魚就慢慢毒暈翻白，這時部落族人、小孩、婦女，早已在河流下方的位置，手拿著漁網等待撈捕或者徒手抓昏迷的魚。較年長的族人則在岸邊觀看指導，等所有漁獲都集中在一處，他們就按照魚的種類和大小、參加捕魚活動的人口數平均分配。進行分食時，也必須在岸邊進行，禁止帶回家裡再分食。

tmuba qulih qaniy ga si ki blaq kayal, cikuy qsya ga, piyux galun qulih. qulih nanu qu galun ga, qulih balay mkux moka ru msul. qutux qutux qalang ga maki nanak gaga nha, mze'a nqu cyux maki ngasal qu kneril nha, cyux mnbu gluw nha qu cinngasal qasa ga, ini nha say tmqulih qu bung nqu gong nha hiya. zyuwaw nqu sinqunan tmuba qulih ga, s'aki nha inlungan hmway utux, pqasu mtzyuwaw, bnkis ka laqi, mlikuy ka kneril, mlahang qnahul, nway si 'ubuy krryax, kwara qaniy ga s'aki nha yal nasa na msin'inlungan. baha hmswa wal 'myuw qu qnxan ta ru, yal qaniy na gaga tmqulih raral ga ana qalang rgyax misuw qaniy lga ini ta ktay la.

運用魚藤捕魚法須在天氣良好、水量小，捕獲量會較多。主要捕獲的魚種會有苦花魚、石賓魚、粗首鱺、竹竿頭魚。各部落都有制定漁場公約，例如家中有婦女生產、家人有傷病等因素，會限制族人不得私下到所屬的溪流抓魚。集體式的魚藤捕魚活動，包含了感恩天地、分工合作、長幼有序、男女有別、環境保育、永續利用等等的概念與精神。現今因為生活型態的改變，此種捕魚方法在部落裡已十分少見，似乎逐漸被淡忘。

魚藤捕撈法

男男女女在下游進行捕

按照魚的種類和大小平均分配

第五單元 Gaga tmqulih 漁撈方式

Tayal sraral magal qulih qani ga cingay llamu nya, mzi'a nqu tmuba, mu', smi sruyu, qmlih qulih, squw ini ga psabu...piyux balay lamu nya, ini ptnaq kwara, nanu anay maku skayal cikay qu muciy nanu magal qulih qu Tayal.

泰雅族的漁撈方式很多種，像魚藤捕魚法、潛水射魚法、放魚筓、截流法、誘魚法或者是肩負網等等...方式很多，後面介紹一些泰雅族的漁撈方式。

一、mu' qulih (潛水射魚法)

mu' qulih qani hiya ga strang nha 'bagan musa mu', lingay na mtzyu byacing tehuk squ mqueru byacing. maki sa yahu tgliq ru mtrayas ga yaba qu qulih nya, yaba na qulih hiya ga ini aki sa lhmyaq ru mhway na qsya. nanu yaqu byaqan nqu tgliq zik na btunux ga, motu kya qu yaba na qulih balay ka mkux.

潛水射魚法大約是在每年的六至九月進行。越靠近瀑布下方、較湍急之處，魚就越大，大的魚不喜歡在淺的或緩慢的水域。特別是在瀑布下的石頭底部，就有很多大的苦花魚和石賓魚躲在裡面。

mu' qulih qani ga ini bu' squ cikuy, mha ni piyux hi mu ga psyugan nha mu', baha hmswa mhit suna zik qsya, ru m'uy balay, hiyaq uzi, nanu wi mwah pbu wagi, mhngaw cikay mbasaw lga musa mu lozi.

射魚的時候不會射小魚，如果人數多大家會輪流分批的下水射魚

，潛水要憋氣也很吃力，久了會冷，這時候就會上來曬曬太陽，休息一陣子，等體力恢復後再下去射魚。

mu' qulih qani ga ana qutux hi musa, ana ga msbes sazing cyugal hi mgluw ga blaq. mha ni maki qu lhuyal smqas qalang ga mplawa msqun musa, nanu qutux lahuy mgluw musa lga mspat mpuw hi, ana ini bu' saxa nha ga, blaq qu qsliq gmluw mzwi.

潛水射魚可以單獨進行，但大部分的時候是兩至三個人。如果部落有活動就會以相邀的方式進行，這時候就會有一組人馬，約八至十個人，即使有的射不到魚，大家也覺得很有趣味性。

sraral ungat qu kita zik qsya na misuw qaniy ga, s'agal nha garas ru qlcing kbalay, ru syugun nha gasil. mu' qulih lga squzi' nha gryung, ru syun sa babaw qsya nanu baqun mita qulih maki zik qsya, ming s'su bbu' qulih qaniy qu sbu' nha, bun qu qulih lga sr'un nha qba magal, baha hmswa ungat waqit nya qu s'su qasa. misuw qani maki qu qeqaya bbu' qulih lga, yaba qu pincyawgan nya la. mu' qulih qani ga strang nha mhngan, baha hmswa mhngan ga mwah mhngaw sa syaw qu qulih 'law balay bun.

以前還沒有現代的蛙鏡的時候，族人會用鏡片加上木條，製作現代蛙鏡的樣子，二邊繫上繩子。射魚的時候掛在脖子上，鏡面放在水面上就會清楚看見底下的魚在游動，這時候族人手上拿著魚叉，用手朝魚的背上刺，由於魚叉沒有倒鉤，就會用手托著魚抓上來。有了現代的魚叉及蛙鏡之後，射魚就更有效率了。一般射魚都會在晚上進行，因為晚上的魚都會在岸邊休息停留，比較容易射到。

射魚的工具

二、sruyu qulih (魚筊捕魚法)

hopa qu nqwaq na sruyu hiya, smi sruyu ga pkron squ te kyahu qu nqwaq nya, baha hmswa qulih ga mkura yatux lmuhu, nanu 'law balay mzyup zik na sruyu, mzyup lga ini thuyay mhtuw la, qulih cipoq ga thuyay mhutuw. kinsuxan nya mwah mlaw sruyu qu Tayal, galun nha qu sruyu ru stukun nha mma, nanu llaqi mwah rmaw mamu qulih uzi.

魚筊的開口處比較大，放置的時候開口處要朝向下游放置，魚的習性是往上游動，這時就會游進去，魚游進去之後就逃不出去，但是小魚還是可以逃。隔一天族人就會把魚筊拿到岸上，打開筊門把魚倒出來，孩子也會來幫忙撿拾。

maki uzi qu sruyu kiyap kbolung, squw nha masut, nanu mzyup kya qu kbolung. maki uzi qu qalang Tayal ga sksos nha paqi ru sqzyaq nha menxung nanu soka balay, ini ga paqi ka ngahi ttahun nha soka balay.

還有一種是捉蝦子用的，裡面放入蝸牛當餌，蝦子就會進去。有些部落會炒米糠和麵粉就有味道了，或者用米糠和地瓜一起攪拌，再用火烤就有味道。

傳統魚筊

現代魚筊

現代抓蝦魚筊

三、psabu qulih (肩負網捕魚法)

psabu qani hiya ga, qwqaya agal qulih nqu Tayal sraral, Tayal hiya ga tminun nanak, swa san psabu gab aha hmswa , musa smabu squ qulih, yasa san mha psabu, knwan musa psabu qulih qani ga, iya Taywan qani ga cingasy qu behuy nya, msbehuy mqwalax hmon qu qsya llyung tmora qu qsya mutang kwara qu qsya llyung, kryax ga maki te ska qulih nya trang nasa ga qulih qani lga mgyay mwah syaw, baha hmswa trang hmon qsya maras qhuniq btunux naqi, maki ska qsya qu qulih lga, horun na qhuniq btunux mhuqil la. nanu yasa mwah mlqing squ syaw llyung mhuway cingay ini ga lelangu mwah motu kya, strang msbehuy Tayal lga strang nha yal qasa ru musa psbu la. kryax ga ini baqi smabu baha hmswa mtasaw qu qsya, ksobeh su lga mhyay qu qulih la. trang hmon msbehuy mutang qu qsya, mutu sa syaw qu qulih, ana mzyup qsya qu squliq ga, ini pgyay, baha hmswa nyux mutang qu qsya, yasa blaq nha musa psabu.

肩負網是從前泰雅族捕魚的工具，族人會自己編織，之所以稱作「psabu」源於撈魚的動作有「包起來」的樣子，故稱之 psabu。何時去捕撈呢？台灣有很多颱風，當颱風下雨河水暴漲、混濁之時，魚就會跑到旁邊，因河水湍急、沖刷會帶來木頭、砂石，若魚在河中會被沖刷而死，所以魚會躲到緩和、有潭的地方聚集，族人便會去捕撈。通常沒有辦法用這種方式去捕撈，因為河水清澈，走近河水魚兒就會跑掉了，因此，趁颱風河水暴漲，魚兒群聚在河旁時，人即使進入河中，因河水混濁，魚也不會跑掉，這是最佳時機。

psabu qani ga, sazing ruma mqhzyaw, qhyagan nha syun nha qhzyang, qutux qba ga qutux ruma, gyahan qu psabu qasa ru ringun kraya musa psabu squ qsya, cyux motu sa langu qu qulih qasa, minxan, minsazing pizyux qu qulih ga a su minpira ga, maki kwara, kruma, labang qu langu pizyux motu kya qulih ga minqutux su psabu ga, aw ini cyugal payat tncing.

肩負網它是由兩根竹子穿在網上，一個肩膀各一隻，網子打開由上往下網，魚群都聚集在水潭的地方，一次、兩次，如果魚多的話，撒一次網少說也有三斤，五次、六次就夠背了，這就是泰雅族的肩負網捕魚。

psabu qani ga kinqrux nya ga, kmwa sazing qba qruyux nya, spngun ga maki cyugal kosyaq, trang tminun qu Tayal qani ga, sqnun ga musa sazing kbhul msyaw roziq nya, binah nya ga qutux kbhul, sazing sqnun lga sazing kbhul roziq nya la, nyutun nya tminun ru msqun lga nyutun nya hmit qu roziq nya siy tehuk squ sthay qutux roziq nya lga suqun tminun la. blequn slabang ga, cyugal hkuy nya sraral hiya ga, nuka qu tunun nha, syugun qu nuka, aring nya ga qthuy cikay, ru llyuw nya gak hi cikay san kya g aini qaniq iyal qsya, maki qu ugiq lga, yasa galan cinun nqu Tayal la, misuw qani lga, ungat iyal Tayal baq tminun la.

肩負網的長度大約兩個人的高度長，這樣算來約有三公尺，在編織時，一邊一百個網目，兩邊合起來是兩百多個網目，編完一圈之後，每邊一圈就減一個網目，直到剩下一個網目就編織完成了，撐開來形成三角形。在編織時，從前族人是用苧麻編織，起針會比

較粗，之後慢慢細，這樣比較不會吃水（不會太重），自從有了尼龍線之後，族人就會用尼龍線編織了，而且現在會編織的族人已經很少了。

四、qmlih/qmapoh (截流捕魚法)

qmlih qani ga gwayun nha sa mqara qu qsya nya, mzi'a nqu yaba na tunux qmhut mqara sazing qu tuqiy na qsya nya la, nanu moyaw ta squ 'law musa qmlih. Nanu qu ssu'unnha ga s'agal nha abaw bgayaw smu'ut, pragan bnaqiy ki btunux smru. Snaga mqapoh qyas lga, maki mma qu qulih ki kbolung, gyahan qu btunux ru lmun qu qulih bbolung la. qmliq qani ga msbes musa qu Tayal.

截流捕魚法是我們在溪流選定一個有分叉的河道，例如有大石頭之處，水就會分開成兩路，選擇容易截流的那一邊來進行截流。截流的工具常用姑婆芋的葉子阻擋，中間再砌沙就可以截流。等到下方的水流乾了，魚蝦就會擱淺，打開石頭就有魚蝦可以捕捉了。截流捕魚法通常以結伴的方式進行。

五、sqru (誘魚法)

maki uzi qu si giway pnep mokan, s'usa nha m'abi syaw llyung ru pnahu puniq si pinsasan. sm'su sqru qani ga, sgoyaw nha mblaq ki'an qulih, sm'su sqruw nep ga mzimal ini ga mtzyu pgan syun nha. skbalay nha ruma pqzyan nha ugiq ru nep, prasan baliq, ini prasiy baliq ga mklwa babaw qu sinqruw lga ini kacy na qulih. Snaga nha pira tmucing ru xalun nha musa mlaw, cyux mlgaw qu sin'su ruma qasa lga, nanu cyux cirq la.

還有一種是專門釣三角鉤魚，他們會在河邊生火夜宿到早上。釣竿不能隨便放，要找適合的位置，一條河流可以放 50、60 根。用竹子做成釣竿繫上魚線再綁上釣鉤，魚鉤的上方插入小鉛球，若沒有插上小鉛球魚鉤就會浮在水面上，就釣不到魚了。他們會等待幾個小時之後就會去巡看一次，只要有抖動的釣竿就是釣到了。

nanu musa mita mlaw ga sazing hi musa tqru ini ga cyugal hi psyugan nha, kuma ga, tizyu pgan sni nha lga, isu usa kraya kun taring sqani ru usa kyahu simu hiya mucu kya pqasu. musa mlaw qulih qasa ga, kuma ga sazing cyugal nep nyux cirq mokan nya, galun nha ru syun nha waya ru psyugan nha smi bisuw lozi, suqun nha pssyu kwara lga, mhngaw kwara ha, qutux gbyan qasa ga, kya minpayat musa mlaw mita, piyux qu nagal nha la, mucu kya sqru hiya.

約二小時巡視一遍，每次有 2-3 人輪流去巡視，如果放置六十個釣竿，他們會分配巡視的區段，將誘捕到的三角鉤魚裝入魚簍裡，

再換新的蚯蚓，巡完之後，先稍作休息，兩個小時之後再去巡視，一個晚上大約會去巡視四次，就可以滿載而歸，誘餌釣是這樣的。

baqun nha mita uzi ktan nha, mha nqu cyux tblaq cikay lga yasa qu syan nha boyaw sqru, ini nha say smi sbas balay qsya hiya wal si qluy kya ini cirq qulih nya, si ga syun sa mmlux ru hmiq cikay na llyung ga cirq. pnep moka qani ga ini kzyup sa ska tunux ru namali(baliq) qani ga tlu mzyup squ tunux lga ini baqi skluw la, qhlun magal ga mskyut la. ana ga magal qulih ga baqun nha ini ga cyux qulih ungat qulih szwi nha cikay ru galun nha hetuw balay lga cyux cirq tunux la.

他們會觀察什麼地形適合豎立釣竿，不會在水勢湍急之處，而是水勢小且平穩的水面才會釣到魚。魚鉤不會進入石頭縫裡，若小鉛球卡在石頭縫裡就拉不出來，勉強拉就會斷掉。但是他們都會透過經驗知道魚有沒有上鉤。

qani ga babaw sbehuy hopa gong ru mutang, tasaw lga yasa son sqru la. ini ga bisuw ru patung, misuw qani lga musa bazi khoryo la, ini ptnaq kwara ssi qutux qutux hi.

颱風之後，作大水又混濁，等水變清之後就去誘魚。一般是用蚯蚓或青蛙去當誘魚，現在都買泥鰍，每個人放的方式都不同。

pangkun hiya ga san sqru tlaqiy, nanu syun ga horyu ini ga bisuw thuy, ini ga bolung kruma ga patung uzi. pnep misuw hiya ga cipok, hopa raral hiya, cipok qani ga laqi kinbahan kwara la. pangkun raral hiya ga thuy hopa, raral ga nuka qthuy ru bleqan lmuhuw bisuw lru son ta sqru bih gong, ru ktan ta gong qahuy ga piyux tunux nya ga syun kya, yasa maki tlaqiy nya. ungat qahuy lga ana si say smi ga ungat nanu, ini cirq uzi. nanu skangi nha silung hopa ru ana maki sbas ini ga hopa gong nya ga qahuy muciy lga, maki langu nya syun ta kya yasa cirq tlaqiy nya la.

延繩釣是誘捕鱸鰻的，放泥鰍或大蚯蚓或蝦子、青蛙也可以。現代的釣餌很小，以前的釣鉤粗又大，線是苧麻做的，蚯蚓綁好後放到很多石頭的溪流，那裡才有鱸鰻，沒有石頭即便放下去也釣不到。捕撈鱸鰻要找大的河流，即使水勢大又湍急，有石頭的深潭，放到那裡就會釣到鱸鰻。

pangkun hiya ga swa siy babaw sbehuy ga yasa uzyay ru ungat niquun
nya lga helaw mhtuw mwah hkangi nniqun. yaqa ini sbehuy ga nyux siy
tasaw krriyax gong ga maki lingay piyux bolung, helaw tngi ru bolung
niqun nya, sbehuy ru wahan smpux kwara nniqun, yasa mwah hkangi
nniqun nya ru yasa helaw ciriq pangkun hiya.

延繩釣是颱風過後才會去放，魚餓了沒有東西吃，會急著出來
覓食。沒有颱風水勢緩慢時，周邊會有許多蝦子，很快就飽。颱風
時會將魚類或藻類沖散，因此出來覓食很快就會釣到。

延繩釣

六、tnep qulih (釣魚)

musa pnep qulih hiya ga nanu qu sqru nha ga bisuw, ini ga qlyan sasan ga lama qmihuy squ bisuw, khuyan nha ru syun nha sa takan, yasa ini pgiyay qu bisuw qani. tehuk llyung lga pnep, nep ga s'atuk ta bisuw, ana ga si ga mumuk qu nep qasa, ini su suqi mumuk lga cinkita lga baqun na qulih ru ini nya kacy. nanu si ga bleqan balay smqruw. nep qani ga maki qu mari(baliq) nya ru maki qu boyaw nya, blaq balay qsliq qu pnep qani. si ga baq ta pnep, cyux kmat qu qulih lga, cyux si trux trux qu boyaw lga thwayun lmeliq, si su khlagiy meliq lga mt'alay uzi, kruma ga mgay qu qulih. son nha kya raral qu zyuwaw na pnep qulih qani hiya. ru musa pnep hiya ga ini abi kya, qlyan musa ru gbyan hazi lga mwah la, kya sazing ini ga zmagal hi msbes musa ini psinkwara.

釣魚要用蚯蚓去誘魚，趁著上午去挖蚯蚓放進竹筒裡就不會跑掉了。到了河邊後將蚯蚓鉤入魚鉤中間，但是必須要將魚鉤藏好，若沒有塞滿，魚就會知道，所以要先放好才釣魚。釣魚要有鉛錘和竹竿，魚鉤要沉入水底。有經驗的人會知道，當魚咬住魚鉤時魚竿就會晃動，必須要不急不緩的將釣線拉上來，若太用力拉上來魚就會脫落跑掉了。以前釣魚的方式是這樣，當天往返不會睡在河邊，三、五個人一起相邀不會集體進行。

七、skari ru ami(八卦網與圍網)

skari hiya ga babaw sbehuy ga sazing ryax ini ga mtasaw lga yasa musa skari la, ana ini sbehuy ga mhngan lga musa silung uzi, puniq qasa ga leqan mita, inu say skryan puniq sa, ini ta an skura bih bsilung qasa ru an squriq mucu, s'un su musa puniq lga baq mgay ska ini ga m_yut zik tunux la. bnkis raral ga nuka ru pcira nanak, ru leqan nha tminun. misuw qani lga bazi kwara la, ana hbaw helaw galiq ini kiyan nuka knalay wasin ini helaw galiq, ana ga u'suw, son sqani skari hozyaq lga u'suw balay la.

八卦網是颱風過後二天，或是水乾淨之後去放。沒有颱風時晚上也會去。燈光不要先照到溪水要偷偷的放，光先照到，魚就會先逃或躲到石頭縫裡。早期是用苧麻紡線和編織，現在都是現成的比較方便但容易破掉，苧麻不易破掉，但丟出去濕了就會很重。

ami hiya ga laqi kinbahan misuw yasa maki la, bnkis sraral ga ungat yan qani knalay koba qani hiya la. ktan qu bling nya tenux ga tenux qulih

ciriq uzi, cipok bling ga tekuy uzi ru helaw ami hiya, siy say mahi kya sazing spung ryax ini ga cyugal spung ryax son magal lga maki la. taring smlaq (mhngan) lga san magal maki qulih nya la. hbaw balay ami hiya san lmngyaq smi silung ru leqan prahi lga suqun ru mwah la, ana ga siy nya gali kwara qu qulih ini kthay, iyat blaq na zywaw uzi.

八卦網是現代才有的，是工廠製作的。洞越大就會釣到大魚，洞小就會釣到小的，八卦網是比較快，只要撒下去差不多二、三個小時去拿就有魚了。天開始黑去拿就有魚了，八卦網很輕，潛入溪流掛好就可以回來了。但是八卦網會將水裡的魚一網打盡，並不是一件好事！

skari (陳義夫耆老)

ami

八、棕櫚捕蝦法

laqi sraral hiya ga, abaw saping galun qu syaw nya si thaziy qni nya, sazing qu klayun ta, qutux ga galan squw, qutux ga galan yubang kiyap kbolung. galan squw ga masut gong cipoq, tmaqun kulu nya ru hi nya bhlan sa qutux qni saping qasa yasa qu squw ta, ru qutux qni saping ga skbalay ta yubang kiyapk bolung. son nanu kmiyap ga, qba 'zil qu ming squw ru qba 'law ga ming yubang, trang nyux maniq squw qu kbolung ga, ringun ta suruw nya musa pciriq, si hwaziy maras te ska hi nya qu yubang qasa, ru si pxaliy lmiliq pciriq lga, triqun qu kbolung qasa la.

早期孩子們會取棕櫚葉片，將兩邊的葉片撕除只留梗的部分，準備兩支，一支是綁誘餌用的，另一支做成活套結是用來套蝦子。誘餌是用溪流的小螺子，螺子打破取螺肉，綁在山棕葉梗的前端作餌，另一支葉梗要做成活套結是用來套蝦子的。操作的時候左手拿誘餌右手拿活套結，當蝦子在前面吃餌的時候，活套結就從蝦子的尾部慢慢往蝦子身體的中間部位移動，然後拉起來就抓到蝦子了。

九、tara (撈網)

tara bolung ga yasa qu sptara ta kbolung, mruma ga nway mhtu kahul zik btunux qu kbolung ru, nanu ngahi qu skanan ta ru srpust squ syaw na gong, smok qi kbolung lga mhtuw tanux qu kbolung, yasa qu nyutun ta ptara qu kbolung la.

捕撈蝦子網是選擇適合使用於撈蝦的網子。有時候為了誘使蝦子從石頭縫片出來，我們會把生地瓜咀嚼噴灑在溪流緩水邊，蝦子聞到之後就會出來，這時我們就一一的用撈網捕撈起來。

十、sakaw (竹床)

bnkis sraral ga zi sbas na qsya qasa ga babaw nya syan nha sakaw, sakaw hiya ga ruma, wagan nha khi na ruma, ru si ki tnaq khi kwara yasa ini k'usuw, kruma ga bokon nha uzi, blequn nha mkuw ru bhlan, wiwal sakaw 'byan. syun nha sa babaw na sbas. qulih ga lmuhu mrura yatux rwa, nanu aring kyahu mstoput pintazil lga, pksul squ sakaw qasa la. sakaw qasa ga ini nha ptring qsya, tmring qsya lga mgay kwara qulih nya la.

早期族人會在水流有落差的位置中使用魚床來捕撈，魚床是竹製的，選擇較細的才不會太重，有的會剖開，把竹子排好綁緊，就像我們睡的床一樣，放置在水流落差的上方。魚有往上溯的習性，因此當牠由下往上跳躍的時候，魚就會擱淺在魚床上。放置魚床不能接觸到水，不然魚還是會游走。

第六單元 muya qulih ru mkayal 種魚與協商

aring 'bagan ga, maki Tayal hmaw uyuk qulih balay ka lhani lmuhuw qwang, rasun nha qara gong rgyax yatux, san nha posa snaga hopa babaw nya lga san tmqulih. qutux pincyogan qaniy ga “muya qulih” son smlalu na Tayal, muya qulih qaniy ga qutux sa iyat kinqeri na pincyogan.

每年春天，族人會將具有溯溪逆流習性的小苦花魚撈起來，用籬筐將小魚背到深山的支流小溪放養，等小魚長大時再去捕撈。這樣的過程稱為「種魚」，種魚也是部落裡很重要的工作。

種魚

baha hmswa qalang ka qalang ga ini pinhmut musa tmqulih squ spiyang na llyung hiya, si ki spkayal nha, maki qu qara gong san nha pbhuyaw qulih, psyunaw mrkyas lga, ini pskyut qu qulih la.

部落內部或與各部落之間對於主流魚群的取用會進行協商，又有支流供作魚苗休養生息，在輪流使用的機制下，溪流的魚群生生不息。

pswahiy na tuba ga qutux ini ga sazing kawas ru psinkwara na qalang, ru qalang ka qalang ga si ki mblaq mkayal ru yasa qu sptzyuwaw nha. qalang na qutux llyung ga mkayal kryax qutux qutux kawas, skita nha kni'an qalang musa smpung qes na llyung. mkayal ryax na ggalan qulih, qutux qutux qalang ga maki nanak ryax nha musa tmuba, ru maki nanak qes nha, ini si ptnaq musa tmuba, ini lapa tmuba uziy.

部落在每一年或兩年進行一次魚藤捕魚法，部落內族人一起進行，也可以是部落和部落之間合作去進行。流域內各部落的長老每年都會聚會，依照他們對各自鄰近的河段或支流的魚群狀況，協商捕魚的時間，使各部落輪流在不同時間用魚藤在主流的不同河段進行魚藤捕魚，甚至是跨部落聯合進行。

nanu uziy ga, zik usa nha tmuba ga, s'usa nha lama mkayal squ te yatux ru te yahu na qalang qasa. nway ini pqnuqu mnbuw squ qsya tnban llyung ru ggong qu squliq.

此外，部落要進行魚藤捕魚法前，領導者會請二、三位長老至漁場上游的部落和下游的部落進行知會，讓二個部落知道該部落要進行魚藤捕魚，以提醒他們不要誤食飲用，造成中毒事件。

部落內部協商

部落外的協商

nanu nyux baqun qalang ka qalang ga baq squ qes nha nanak, ana tnaq qutux qalang ru pinbcyan nha qutux niqan ga maki uziy qu qes nha, qaniy ga qzyunam galan nha qulih nanak. qzyunam galan na saxa ga, yaqu qara nqu gong qasa, cyux ki'an qalang qu gong qasa ga qzyunam nha nanak lasa hiya. mzi'a nqu: cyux hngwan hongu Qwilan qasa ga gong qzyunan na Qwilan ru Piyaway. ru spiyang yaba llyung cyux tmsyaw kya qalang Gihing ga qes nha ga ringun nha yahu pitung na Saruc ru mwah metaq squ sin'utun qsyaq qasa. lmapa qes tmqulih qu Tayal ga, ringan balay msazyu

na qalang. nanu yasa qu sinqunan nha tmqulih ini ga saxa mwah tmqulih ga, spgluw nha pinkyalan musa tmqulih, ini balay lapa bung na qalang bzinah.

部落或部落之間都有明確的捕魚界線，同一部落內各個祭團也有屬於自己捕魚的河段，此界定範圍稱之「漁場」。漁場分配是很重要的事情，基本上溪流分成主流跟支流，支流部分會分配給所在部落。例如：高義橋下的溪流是屬於高義蘭部落和比亞外部落共同使用。主流部分就以區段式來協商分配。例如：爺亨部落的界線大致從沙崙子部落下方的深潭處(T`tung)到巴陵攔砂壩附近。捕魚時若越過漁場界線，就會造成部落間的爭執。進行集體捕魚或者個人捕魚活動時，會依據協商好的漁場去漁撈，絕不踰越到別部落的漁場。

Tayal ga maki qu smqun tmqulih ru maki uziy qu ssaxa tmqulih uziy, yaqu saxa nanak musa ga ini aniy skayal na mrhuw qalang ru ini ga kwara na squlih uziy, ana si buci nanak musa, ana ga ini hinas qes na squlih. msqun qutux gluw ini ga qutux qalang ga, nanu yasa qu san mha tmuba qulih pi, ru sptzyuwaw nha kya qu qmlih qulih uziy.

泰雅族人的漁撈活動分為個人和團體兩種。小型的個人捕撈行為，不需要由頭目指定時間或由全族一起參與，可以自由行動，但必須注意各部落間的漁場界線。團體捕魚是一個家族部落或整個部落舉行的群體活動，常見的是以魚藤捕撈、截流漁撈等方式進行。

第七單元 **talam spi ru mita siliq** 夢占和鳥占

ita Tayal hiya ga, gmluw cinunan cinbwanan mqyanux. mqyanux ta sa hlahuy, nanu maki qu gaga qnxan ta, baha hmswa ini baqi nanu qu stnaq ta zywwaw, nanu yasa maki qu gaga na mita siliq ru talam spi (mita spi).

我們泰雅族人生活在蠻荒的森林，所以有求生的法則，生活中難免有難以預料的風險，所以發展出鳥占與夢占。

一、mita siliq

mita siliq qani ga maki qu puqing na pinqzyon, sraral mga maki qutux ryax hopa balay qu qwalax nya, mturuy qutux yaba balay na btunux, siy usa qmhut squ gong, smu'ut squ qsya, mspitung qu qyas ru ini thuyay krayas gong qu Tayal, kragan nha rmuruw ga ini nangi mglaw qu btunux qasa ma. hnyan qu cyaqung kmal mha: “swa ana qani ini simu thzyazi, nway kun mucu ma, musa tpa sa babaw btunux qu cyaqung, lap lap lap san nya qu pali nya, ana nya slokah qu pali nya ga ini pzwi qu btunux qasa ma. hnyan mlaka kya qutux siliq, nway kun mha ma, psyaqan na cyaqung qu siliq qasa, isu qani qu tnaq maku qmun cipuq na qbhniq qani ga. ana ga smyuk qu siliq tlamay maku mucu ru, musa tpa babaw na btunux, toput toput mucu ru si si si mha mqwas, si ktay mzwi qu btunux ru wax...wal mturuy qu btunux qasa lma. ktan ni Tayal mga talagay yaba qpzing na siliq qani, cyux glgan qpzing na utux qu siliq qani wah, anu aring kya lga siliq qani qu spngan mita ta Tayal la. nanu yaba na zywwaw ga skita nha siliq smpung, aring kya maki qu gaga mita siliq qani la.

一、鳥占

鳥占有它的典故，傳說從前下了一場大雨，在溪流口滾落一塊大石頭，堵住了河流形成大湖，阻礙了族人的道路。於是，他們想把大石頭推開，無論怎麼推石頭一動也不動，烏鴉飛來，說：「你們怎麼連一個石頭都推不開啊，我來！」於是，飛到石頭上然後用力揮動翅膀，石頭都沒有動靜。又飛來了一隻繡眼畫眉鳥，它說我來！烏鴉笑它說：你這隻小鳥，我一口就可以吞下你了！可是，繡眼畫眉鳥回答說：讓我試試！於是，它飛到石頭上來回跳躍吱吱叫著，

石頭居然居然滾動了，唰的一聲滾落下去，族人看了非常驚訝的說：「繡眼畫眉鳥如此的神力，必定有來自上天的能力，從此泰雅族人就認定繡眼畫眉鳥具有上天的能力，將來有重要的事務要執行，必須先看繡眼畫眉鳥」因此衍生了占鳥儀式。

夢占

鳥占

gaga Tayal san mha mita siliq qani ga, iwan yasa qu spngan utux nqu Tayal sraral uziy, siliq qani ga qutux nqu qbhniq cikuy balay qu inkyasan nya. hopa nqu zywwaw ga yasa skita nha siliq, mzi'a nqu sraral maki qu gaga na musa mgaga, qani ga si ki skita nha siliq. ru ini ga musa mlata rgyax ru musa smze. baha hmswa blaqq qu knita nha siliq ga thuyay mblaqq qu zywwaw, nanu yasa qu spngan na bnkis sraral. mita siliq qani ga strang nha sasal mziboqq balay, aring klpaw lga mlata kwara qu qsimuw lrwa, nanu zbuqan nha musa mita.

鳥占在族人眼裡就如同天神一樣能判別事務，繡眼畫眉鳥是小型鳥類。有重大的事必須進行鳥占，如從前的獵首習俗必須進行鳥占，又如去狩獵、提親，若是吉兆他們就會去執行，相對的會有好運，所以族人會以鳥占來判別。鳥占必須要在清晨，破曉之時動物就會開始活動，所以一早就要去鳥占。

pnongan bnkis sraral ga payat kryanan nqu spngan mita siliq qani, te qutux ga msyuk, te sazing ga meraw, te cyugal ga cin'tung, te payat ga m'ax.

聽老一輩的族人說判斷鳥占有四種型態，第一回應、第二互補、第三短促、第四溺。

msyuk qani hiya ga, smyuk imi nya. trang nyux mħkani ska na tuqiy mita siliq qani ga cyux mucu si si si te kraya ini ga te kyahu, musa loziy ru si si si mucu te kyahu ini ga te kraya mssyuw mqwas, qani ga smyuk mucu ma. nanu blaƣ balay qani hiya, smwayal qu utux ma! qutux ryax ga minqutux balay musa mita.

msyuk 是回應的意思，走在路上聽到繡眼畫眉鳥在路的上方吱吱叫，再往前走又聽到路的下方繡眼畫眉鳥吱吱叫的聲音，這叫回應，這是最好（吉兆），這種現象，一天只做一次這樣的儀式。

meraw qani ga, trang su mħkani ska tuqiy mita siliq, si si si mucu te kraya ini ga te kyahu, ru pira qara pinhknyan ru si si si muciy mtnaq maki te kraya ini ga te kyahu snyukan nya, ru musa loziy ru sikta mincyugal mqwas qaniy ga mpuyuw sa pnqwas son, qani ga iwan nyux rmaw muciy imi nya, nanu san nha ma “meraw”, blaƣ uzi qu qaniy.

meraw 是當你走在路上，路的上方或下方聽到繡眼畫眉鳥吱吱叫，繼續再往前行，同樣也是在剛才叫聲位置〈上方&下方〉聽到繡眼畫眉〈siliq〉叫聲。之後再往前在不同的位置〈上方&下方〉聽到繡眼畫眉叫聲，雖然第三次才出現相對位置，但還有互補之意，這也算是吉兆。

cin'tung qani hiya ga musa mita siliq mħkani ru ungat 'syang nya, ini ga qutux balay te kyahu, babaw nya lga ungat snyuk nya, qani ga “cin'tung” san nha. qani ga ini kblaƣ iyal, kuma bnkis lga siy hngaw ini usa la.

cin'tung 是當你走在路上，聽到路的上方或下方有繡眼畫眉鳥吱吱的叫聲，就僅此一次，之後往前就沒有聲音了，這就是 cin'tung 「短促」，這種現象就不太吉利，有些長者就會打道回府。

te payat ga m'ax. trang su mħkani ska tuqiy, aring kraya wal si qhut mlaka mkura kyahu, ini ga kahul kyahu wal si kura kraya mlaka, wiwal si nya htngiy qu tuqiy mlaka te gleang, yan qani lga “m'ax” son nha, wiwal ml'ax ini thuyay msuna, nyux hmtuy qu utux ma, yan qani lga yaqih, ini usa inu qu Tayal la. payat kryanan qani qu spngan nqu mita siliq.

第四種現象是當你走在路上，在前方忽然「吱」得一聲，從上方橫飛而下，如同截斷你的路，或從路的下方吱的一聲橫飛往路的

上方飛過，這種情形叫溺〈m'ax〉，表示「阻止」的意思，如同溺水無法呼吸般的狀況，像這種情形表示「凶兆」，是絕對不會前往的。鳥占的判斷方式就是這四種現象。

二、mita spi

Tayal sraral hiya ga snhyun nha qu mita spi qani, baha hmswa ga ini hmut mspi, nanu qu zyuwaw ppaqut nha ga naga spi ha. yan nqu musa mlata ga spwah nha mita spi uziy.

二、夢占

從前族人很相信夢占，因為夢的啟示不會隨便出現，有重大的事情需要夢占，就會等待夢的啟示。

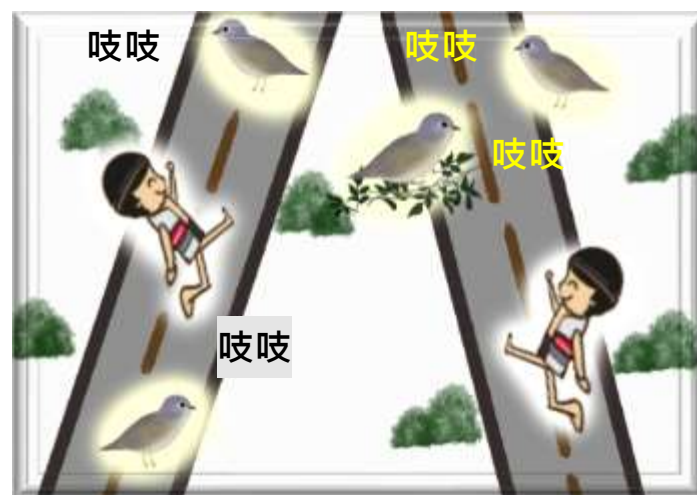
kahul mita spi ru lmon nha baq nanu qu cyux cirq? musa smi rusa ga tohiq qu pinhkngyan, kruma ga smka ryax. suqun nha smi lga mwah ngasal n_gon nha pira ryax, yasa qu pinkyalan nha ryax ga mlahuy ru pqzyu spi, kruma ga spyun mha cyux msluhuy qu qmayah ma. kya uzi ga spyun mha kya qutux kneril qsliq saku nya balay ma. ini balay khzi, musa lga magal balay qsinuw la. yan nqu spi msluhuy ga p'agal bzyok qnhyun ma. baha hmswa ga kmihuy uraw qu bzyok gnwakan nya ga yan nqu msluhuy rwa, nanu spyun su sluhuy lga, cyux cirq bzyok qnhyun la! mspi kneril qasa ga p'agal bqanux ini ga mit. baha hmswa bqanux ru mit ga betunux balay ini kat squliq uziy, nanu yasa spi kneril lga p'agal bqanux ini ga mit la. ini ksyaw qu spi, yasa qu snhyun nha balay qu mita spu qaniy.

從夢占的啟示中，可以預先知道陷阱中會陷中甚麼獵物？以前的獵場比較遠，有些必須走半天以上的時間，放置完陷阱，回到家會等幾天之後，約定看陷阱的時間來到之前，獵人們會聚在一起述說夢境，有的夢到田園崩落，有的夢到有個女子非常喜歡他，真的無誤，去了真有獵物。如夢到田園崩落就會抓到山豬，因為山豬掙扎所翻動的泥土如同土石流般的，所以夢到土石流就會抓到山豬了！夢到女子就會獵到水鹿或山羊，因為水鹿和山羊很美麗又不會咬人，所以夢到女子就會獵到水鹿和山羊，因此族人很相信夢占。

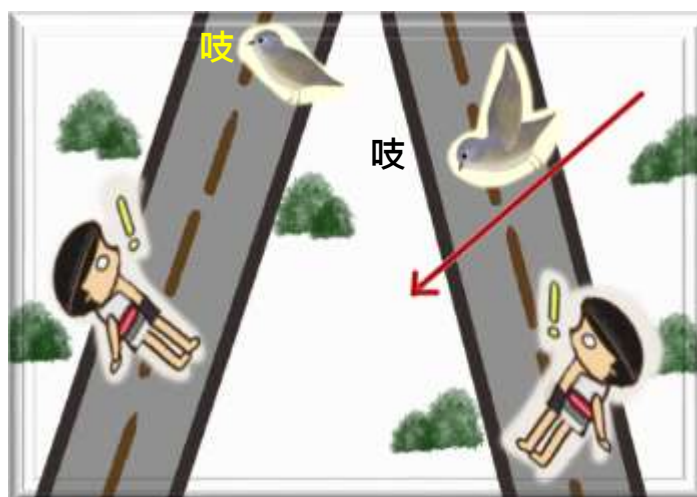
qutux uzi ga yan na musa mnayang, yan nqu giqas na pqmahun qani ga spwah nha mita spi uzi, zik na musa k'alu ga lmon nha sm'atu ha, tmatak

kya ru m'abi kya, mha ni blaq spi nha, mzinah musa ngasal kmal mha blaq spi ma, musa tmatak kya ru t'aring mnayang la. musa smze ga skita nha spi uzi. nanu ita Tayal sraral ga spngan nha balay qu mita siliq ki mita spi qaniy.

還有就是開墾新地，也會透過夢占。開工之前會做祈福儀式，開闢新耕地叫 k'alu，族人會搭棚晚上在那裏睡覺等夢，如果有好的夢占，就回家告知家人夢是「吉兆」，就開始搭棚開墾。提親也是需要夢占，所以族人相信「夢占」和「鳥占」可以判斷所求的好壞。

鳥占路徑示意圖_吉兆

鳥占路徑示意圖_凶兆

第八單元 inkyasan gong ru llyung

溪流與河川的地形

mita syax na wagi, mangay qaya mtasaw thuyay ta mqyanux la! ke qani ga, sinbilan hmali na bnkis ta. syax na wagi ga, puqing na sqyanux ta. mha ni m'uraw qu qsya lga, iyat ta thuyay mqyanux. sazing ke qani ga, 'mubuy squ qnxan ta.

看見陽光與清澈的溪水我們就可以生存了。這是泰雅族的祖先所留下的諺語。陽光是生命的主要元素，如果水污染了，人類就無法生存，這兩句話其實道出了生命永續的必要元素。

bnkis ta sraral ga skahul yatux na llyung si gluw squ hbun tmqalang, nanu yasa qsya qani qu ini nha balay pshriqiy. aring squ rgyax yatux tehuk squ kyahu ini ptnaq kwara inkyasan nya, yan nqu phquyaw cikay ru mtuki cikay tuqiy qsya ga maki qu tgliq, bsbas, uruw. yan nqu kyahu hiya lga labang cikay qu tuqiy nya, yasa maki qu pitung, llyung ini ga nnaqiy.

祖先遷徙都循著流域匯合處而居，所以水源是最為珍貴的。每一條溪流從上游到中游，再至下游所形成的地形和環境皆不同。例如上游地勢陡峭、河道彎曲，容易形成瀑布、急湍、山溝等地形；中下游河道寬闊容易蓄積河水，形成較多的深潭、主流和沙洲。

suruw nya lga anay maku skayal cikay ita maki sa llyung Pyasan llingay nya kwara nqu gong qaniy, san nha nanu smlalu kwara.

接續，依序介紹復興區主要河川的地形名稱和命名方式。

一、hbun (兩個溪流相會處)

hbun qani hiya ga hbwanan na qsya mucu ke Tayal. miyan nqu hbun Squmi ga gong Quruw msqun tehuk squ llyung Minturu, hbun Squmi maki sa syaw na gong Quruw sraral ha, wal mukan sbehuy kwara

rhiyal nha ru misuw lga cyux maki sa qalang Knyopan, kyopan paris sraral ma.

兩河或多河交匯之處稱之 hbun，像合流部落(hbun Squmi)就是霞雲溪和大漢溪匯合之後流入大漢溪。早期合流部落的位置在霞雲溪下游的右上方，因被颱風覆蓋現已搬遷至羅浮部落。為何稱作 Knyopan 源於此地曾被敵人(清朝)入侵過。

二、llyung (河流)

llyung hiya ga kahul te yatux wagiq na rgyax, mbiyaq ru m'llyung, pucing nya ga musa mzyup squ bsilung (umi) . yan nqu aring qalang Zihing ru qalang Balung tehuk qalang Qwilan kwara qani ga llyung Kgogan son nha. aring qalang Sbunaw tehuk squ lingay na Sekimong lga llyung Msbtunux son nha, pucing nya lga miyup sa bsilung (umi) .

河流的源頭通常源自高山往下流，通常為淡水，最後流入大海。例如：大崙溪上游是從復興區的三光里、華陵里、高義里一帶的流域。大崙溪中下游是從復興區雪霧閣溪下游一直到石門水庫一帶的流域，最後流入大海。

三、gong (溪)

gong ga cikuy cikay qu gong hiya, maki squ uruw rgyax, khul squ uruw ru mwah hmbul squ llyung. Tayal hiya ga blaq nha balay musa tmqulih gong smi sguyu kmzyap kbolung, kruma ga klhangan na qalang uzi. yan Pyasan hiya ga qutux qutux lingay qalang cyux ki'an gong kwara, yan gong Qrahuw, gong Boliq wiway hopa cikay sa, yan gong Kobu ini ga gong Muhing hiya ga 'tung ru cipok.

溪流是比較窄的流動水，通常位於山谷構成河流的上游或支流再流入河。族人很喜歡到溪流獵魚、放置魚筊、抓蝦，有時一條溪流會成為某部落的傳統水域。復興區各部落附近都有

小溪，像新興部落的新興溪和高義部落的寶里苦溪都是比較大的，像高坡溪和 gong Muhing(中文無法考究)都是距離短、水勢小的溪流。

四、uruw (山溝)

uruw hiya ga, sazing rgysx ga rziq nya qasa ga yasa san mha uruw. uruw qani ga blaq balay galan s'utan qsya, llyung Kgogan qani ga cyugal qu sin'utan na bnakiy, sin'utan bnaqiy Balung ga wal horun behuy trang 96 kawas te mqeru byacing, misuw qani lga s'utan qsya Eka ru s'utan bnaqiy Gihing sazing qani msthay la.

兩山之間低窪而狹窄的地方。通常峽谷是建造水壩最好的地點，大料坎溪有三座水壩，其中巴陵攔砂壩於 96 年 9 月被颱風沖垮，現在只有榮華水壩及義興攔砂壩兩座。

早期巴陵攔砂壩¹

榮華攔砂壩²

義興攔砂壩³

¹圖片引自 <https://www.google.com/search?sxsrf>

²圖片引自 <https://www.google.com/search?q>

³圖片引自 <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=X9QASBouM-g>

五、qwang (溪流的源頭)

qwang qani hiya ga,te yatux balay na rgyax msboq kya qu qsya ru m'gong, yasa qu son nha “qwang”. nanu aring qwang qani mwah te kyahu lga yasa qu gong la. yan nqu aring squ rgyax Taman ru rgyax Snaliq msboq msli qu qsya nya ru m'gong, qani lga qwang qlcing son nha. swa nha son qwang qlcing ga, Gipun sraral ga tmutu qhuniq ru pglu nha gong hmuluy rasun nha te kyahu, raral ga ini baqi mpanga ungat tuqiy nya ru.

「qwang」是指溪流的源頭，從高山中流出水泉成為小溪流。像是巴陵的塔曼山和尖山中間之處的溪水就稱作 qwang qlcing (木板溪)，源於日據時期砍伐木頭時會將所有的木頭從此處順著溪流而下，他們就在下方聚集，早期沒有路無法背負，便以此方式運送。

六、sbqiy (泉源)

sbqiy hiya ga puqing hbk'an na qsya. yan nqu kyahu cikay na rgyax Mawan cyux kya qutux sbqiy rhiyal Toraw son nha, maki squ syaw cikay na qalang Qwilan, tehuk gong Maqaw biyaq llyung kgogan, sbqiy qani ga cyux galan qsya na qalang Qwilan.

「sbqiy」就是水源頭，像僧侶山的下面就有一個泉源稱作 Toraw (中文無法考究)，它沿著高義蘭部落的右側流到蘇樂橋再流入大漢溪。目前高義蘭部落有些族人還會從此處取水。

七、qryum (湧泉)

qryum hiya ga kahul squ rsnat msboq mhtuw qu qsya yasa san qryum. hiyal Hbun ga maki qryum nya, yasa skbalay nha slaq muhi pagay kya Tayal srasal, misuw qani lga wal nha laxan kwara slaq nha la, ana ga cyux qu qryum nya hiya na, ini pskyut qu qsya nya. kruma ga yasa qucyux nha qyatan qulih.

湧泉是指水從地底下向上冒出的泉水。復興區霞雲坪是有湧泉的，從前族人用來種稻，目前水田已荒廢，不過湧泉還在，水沒有乾涸，有些就用來養魚了。

八、tgliq (大瀑布)/cicis (小瀑布)

tgliq hiya ga, pg'yax qu rsnat, ki'an gong ru kahul te kraya mhutaw qu qsya, yasa san mha tgliq. yan nqu tgliq Ulay, tgliq na Gogan. cicis hiya ga, maki squ uruw kahul te rsnat ini ga cipoq nqu gong, iwan nyux tmicis. ana ga cipoq qu qsya nya, ini kiyan tgliq, kruma ga tmicis squ tuqi wahan squliq, yasa san mha cicis.

河流或溪水經過河床縱斷面的顯著陡坡或懸崖處時，呈垂直的傾瀉下來的水流景象。例如：復興區義盛里的小烏來瀑布、三光的幽靈瀑布。小瀑布通常在小山谷、岩壁或比較小的溪流、山澗下來的水流，不過水流量沒有瀑布大，有時會澗到人走的山徑。

九、bsilung (深潭)

bsilung hiya ga, zzik glabang mssu'ut ru msli kya qu qsya, bsilung qaniy ga maki squ te hgil ini ga wagiq ru si ptxal rroq qu hiyal nya, yaba qu qsya lga nyutun nya kmihuy ru smlangu qu rhiyal qasa la, nanu mbiyaq sqaniy qsya lga m'silung, yan nasa ga bsilung san ta kmayal. baha hmswa bsilung qaniy ga glabang ru zzik, qsahuy nya ga cyux 'twan byaba na btunux m'qqahuy. llyung Gawgan qaniy ga ubuy yaba na llyung, pyux balay bsilung nya. bslung qaniy ga blaq balay wahan msli na qqulih, ru tenux balay qulih nya, wiwal piyang balay na ngasal nha. sraral ini kblaziy sin'utan qsya n_ga, yan qaniy na bsilung ga blaq balay wahan maki na tlaqiy.

深潭是指溪流中較為寬廣、水深呈堵塞集水的狀態。深潭通常是在河道中的灣角或河階落差大、長久被大水由上而下衝擊形成的大窪地，溪水流入此處後變得緩慢呈集水區，這樣的

深潭叫做 *bsilung*。由於這寬又深的潭，底部有大石頭堆疊。大漢溪是屬於大河流，這種的深潭很多，深潭是魚類最好棲息的地方，也能使魚長得更肥大，就像是牠們的家園一樣。過去還沒有建水庫的時候，這類深潭是大鱸鰻最喜歡棲息的地方。

十、*hkuy* (河灣)

hkuy hiya ga, qsyaw wal hmkuy qu tuqi nya yasa san mha hkuy. yan nqu maki te qalang Bilus ga, “hkuy Bilus” san nya.

hkuy 是指河流彎曲的地方。例如：現今的石門水庫往石門部落的方向，因為河流到這裡有一個彎處就叫做「*hkuy Bilus*」。

十一、*puqing qsyaw* (取水點)

Tayal raral ga ini huluy qsyaw zik ngasal, hmuluy qsyaw zik ngasal mga psaniq ma, baha hmswa ga wahan na mqu ini ga qpatung, kr’usun nha qu qpatung mwah qwa qwa ska ngasal psaniq mgaw.

從前族人不會接水到家裡面，族人覺得這是忌諱的，因為很容易引來蛇或青蛙入家中，青蛙入室內呱呱叫覺得會不吉利。

qutux uzi ga Tayal ga maki sa ibaw rgyax ini si kaki syaw na gong, nanu yasa qu musa mebun qsyaw, qsyaw niqun bulun nha. mima hi ru mahoq ga musa mima ru mahoq sa gong. mwah qu Kmukan ru Gipun, baq cikay gaga qnxan na kahul suruw bsiling lga, psulung hmuluy qsyaw uzi la. wali kya takan sraral rwa, ruma qu pbuyun nha musa hmuluy qsyaw beh sbqiy ini ga ggong, spyangun nha magal ga beh sbqiy, baha hmwas maki te wagiq qu sbqiy hiya.

另外，泰雅族人喜歡居住在山腰，不會在溪邊，所以他們會汲水，所汲的水是煮食之用，至於洗澡、洗衣都會到溪邊。當漢人和日本人來的時候，他們略知一些族人的生活習慣之後，也學著引水至家中。從前是沒有水管，所以是用竹子連接而成，會到泉源或小溪引水，最主要是去泉源，因為泉源會在高處。

hmuluy qsya qani ga miyan nqu gong ini ga sbqiy, musa hkangi squ mqhut qasa, mqhut qasa ga tgryut kya qu qsya, yasa qutux tuqi nqu qsya qasa, ru ini kpyut uzi. mha na magal su ska gong ini ga labang ga, hopa qu qwalax hopa qsya lga 'myuw qu tuqiy na qsya la. nanu Tayal ga si gwayaw squ qutux ru mqhut na tuqiy qasa, yasa qu galan nha qsya, nanu yasa san puqing qsya.

牽水會到小溪或泉源處，會尋找比較窄的或水的路徑就這麼一條的，倘若在比較寬敞之處引水的話，下大雨溪水暴漲，河道就會改變，所以族人就會挑選狹窄或一條路徑的地方取水，這就是取水區。

十二、bbtunux (多石區)

gong ini ga llyung horun qsya lga msli qu bbtunux, gong ini ga llyung giway btunux kwara, yasa san mha bbtunux. yan nqu raral ini kblazi na qu sin'utan qsya Sekimon n_ga, kahul gong Sbunaw kyahu nya hmbun squ llyung Kgogan, n_gyut labang qu llyung siy tehuk hkuy Bilus, llyung qani ga tgiway yaba na bbtunux kwara, yasa sllwan mha Msbtunux qu llyung qani, imi nya ga cingay btunux nya.

水流的作用形成多石區。例如：早期還沒建造石門水庫之前，從雪霧鬧溪（gong Sbunaw）下游入大漢溪（llyung Tgogang）河床逐漸寬敞一直到 hkuy Bilus（現今的石門水庫），河床都是大石或小石，因此 Tayal 稱這一段流域為 Msbtunux，具有「多石」之意。

十三、sbas/mtrayas (浪花；急流湍急)

sbas qnai ga qsya tmora miray plqwi qsya qasa san mha sbas, pqhuyaw ru wal helaw balay qu qsya qasa ga yasa san mha mtrayas. sbas qutux ke qani ga, kuna kahul sa hng-yang na qsya bas bas mha hngya'an nya, yasa san Tayal sbas. tmrayas qutux ke qani ga, puqing na ke ga kahul sa ktan ta qsya cyux wiwal mkrayas mtora mqluy, yasa san Tayal mha tmrayas qsya.

波浪互相撞擊濺起白色的水點和泡沫稱為浪花，水勢非常急速稱之為湍急。「浪花」這一詞，或許是源自於水拍打的聲響會發出唰！唰！的聲音，族人稱浪花為 sbas。「湍急」這一詞，是由詞根 trayas「越過」這一詞彙而來，看著水越過一波又一波奔騰而下，所以族人會說：湍急的水。

十四、llyung minturu (主流)

llyung minturu qani san Tayal ga, wiwal nqu pinspung nqu ke, baha hmwas wal m'turu qu qsya hopa ru wal msli lga wal m'turu pquyaw kura te hugan, yasa san llyung minturu. nanu ita qutux llyung qani ga aring squ Knazi ru tehuk squ hogan Cyama, kwara qani ga llyung minturu son nha uziy.

這是 Tayal 的一個說法，因為河水奔騰看似露出水面的背鰭般地往下游流動。llyung minturu 是從新竹縣新光部落一帶到大溪石門水庫。

十五、qara (分叉)

qara qani hiya ga, yan nqu llyung ini ga rgyax wal mpgagay ini ga wal skan nqu rhiyal, pgagay qasa yasa san mha qara. ini kblaziy na sin'utan qsya Sekimong qani ga, maki qutux qalang Tayal tunux Qara san nha, trang tehuk kya qu qsysa ru mqara kya qu qsya nya la, nanu qalang qasa lga sllwan na Tayal mha tunux Qara.

Qara (水流分叉)是因為地形或山脈的關係而河流分成兩路。大漢溪下游還沒建造石門水庫前，有一個泰雅族部落 tunux Qara (長興部落的舊社)，當時水流到此處時，水流就分叉而下，所以部落的名稱也由此而來。

十六、bnaqiy (沙洲)

bnaqiy hiya ga hnon nqu qsya kahul rgyax, bbtunux msgegay lga m'naqiy la, msli syaw llyung lga yasa san bnaqiy.

陸上的石頭被水流帶入河水中且碎掉變砂石，又因水流的作用而堆積成砂礫地形。

十七、uruw (山坳)/uruw cipok (小山坳)/uruw hopa (小山坳)

uruw hiya ga, yo na sazing rgyax wal m'qqwang yasa san uruw. yan nqu uruw na Eka, gwagiq balay qu yo na sazing rgyax, nanu zzik balay qu uruw nya, blaq balay ngayan na squliq aring te hugan.

山坳是指兩山之間低窪的地方。如榮華峭壁，兩岸絕壁陡直，河谷又深，外來的遊客常在此駐足觀賞。

十八、suruw bsilung 海的後方 (海外來的)

suruw bsilung qutux ke qani ga, squliq ka iyat minaki squ rhiyal Taywan qani, baha hmswa ita Tayal sraral ga, si ta ita nanak nyux maki sa rhiyal Taywan qani, nanu yasa squliq iyat tayal kahul sa te binah mwah Taywan lga, kahul suruw bsilung san nha la.

suruw bsilung (海的後方) 這一詞是指海的後方，就是指原本不是住在台灣這個土地的意思，因為早期族人認為這塊土地只有自己的族群存在，所以海外來的就稱之為 suruw bsilung (海的後方)。

地形示意圖

第九單元 gong ru llyung 溪流與河川

Tayal nyux maki Pyasan qani ga aring yatux, siy gluw squ llyung ru tmgong tmqalang. ki'an nqu qalang qani hiya ga ini kaki syaw nqu gong ini ga llyung, hkangi squ yan nqu b'nux myunaw na rhiyal, sobih squ gong sobih galan qsya. ubuy qutux gluw ga smqun tmqalang. qutux uzi ga, ana maki squ yatux ini ga te kyahu qu qalang nha ga, blequn nha mlahang qu llyung qani. ita Tayal hiya ga nanu san ta mha qutux llyung. Kgogan qani ga payat qu mtgluw, yan nqu hbun Tqzing qani ga nyux ki'an nqu Mknazi, hbun Bilaq ga nyux ki'an nqu Marqwang, maki squ hbun Gogan qani hiya ga yasa san Gogan, kyahu nqu llyung Gogng lga ubuy nqu Msbtunux. nanu anay ta spinqzyu qu llyung Gogan ru Sbtunux qani, gong nanu kwara qu nyux mwah hmbun squ llyung qani:

泰雅族人多分布在溪流的中上游，沿著河和溪流居住。部落的位置會選擇坡度緩、鄰近溪邊或河流以方便取水的地方。親屬關係較親密的部落會形成一個家族。居住在上游和下游的部落，會一起分享一條河流的資源，泰雅族人稱之為 qutux llyung (一條河流)。以大嵙崁溪流域為例，有四個部落群，分別是塔克金溪、薩克亞金溪的 Mknazi 群，馬里闊丸溪流域的 Marqwang 群，三光溪的 Gogan 群，以及大嵙崁溪中游的 Msbtunux 群。以下介紹復興區最主要的溪流與河川：⁴

一、hbun Tqzing (塔克金溪)

hbun Tqzing ga maki squ yatux balay na llyung Kgogan. cyux kraya na qalang Smangus. Tqzing ke qani ga ki'a min-tmqzing sqani qu Tayal. mze'a na mqu cyux tqzing san ta kmal, kya qutux kyalan uzi ga, ki'a mtqzing sqani qu qsya na llyung ru hmbun sqani, yasa sllwan nha hbun Tqzing (塔克金溪)

塔克金溪

⁴ 復興區溪流部分的中文資料由張新仙老師提供。

塔克金溪位於大嵙崁溪（大漢溪）的最上游，也就是在司馬庫斯部落的上游。Tqzing 是盤據的意思，早期族人應該有在此地建立家園，就如蛇盤據在此的說法一樣，也有一種說法，可能溪流在這裡交匯時，形成漩渦狀態，因此而得名。

二、gong Tayax (抬耀溪)

gong Tayax qani ga lalu nya sraral ga gong Tgliq. kura te hrhul musa ru mzyup gong Mrqwang mstnaq sa Sarut, tehuk gong gogan ru mluw llyung Kgogan. puqing nya ga rgyax Tayax. sa nha son Tayax smlalu ga cyux mstayax, qutux rgyax ga maki qu cikay tayax yasa qu son nha kya smlalu. zyuwaw na tgliq Tayax ga pqoyaw iyan ru gong nya ga ini baqi musa tmuba sa.

抬耀溪舊名鐵立庫溪。北向走，在玉峰溪進入復興區的砂崙子與其會合，至巴陵橋與巴陵溪匯集為大嵙崁溪之西南源 抬耀溪 (陳振威提供)。其源頭自抬耀山。為什麼叫做 Tayax 是因為山頭都會有一處平台，故以此命名。抬耀溪的周邊陡峭無法進行集體漁撈活動。

三、gong ktman (塔曼溪)

gong Ktman qani ga wiway qwayux kwara si nha say gong Qwayux smlalu Tayal sraral. puqing nya ga kahul squ rgyax Taman, mhuluy tehuk kyahu nqu rgyax R'an, mwah hmbul sa gong Qpatung. kya ubuy nqu kahul Balung qa musa tmuba kya.

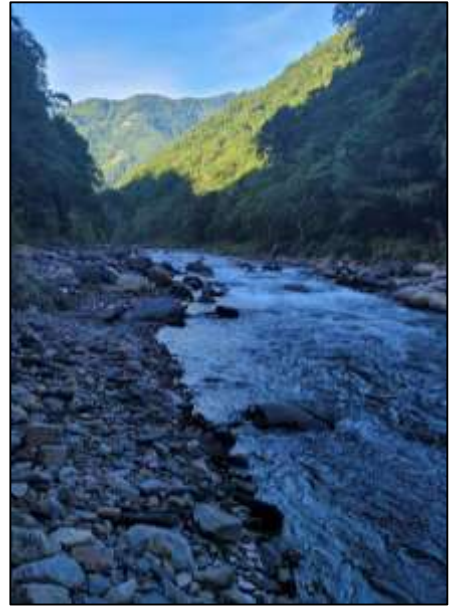

塔曼溪又稱為黃藤溪，此處都 塔曼溪 (胡恩中提供) 為黃藤，故以此命名。塔曼溪的源頭來自塔曼山，拉拉山的南麓，塔曼溪再與明池溪匯合。此溪為巴陵部落的傳統河域。

四、gong Qrahuw (新興溪)

gong Qrahuw ga gong tblaq son nha uzi, kahul squ hbun Spara tehuk squ hungu ktman qasa, mshyu balay ru ungat qu hkuy nya mblaq qu qsya' nya yasa qu gong tblaq son nha la. ubuy na qalang Krahu ru Hkawan musa kya, maki uzi qu qalang Balung musa tmuba kya.

新興溪又叫做好溪，從 hbun Spara (新興部落)流至大曼溪，因為溪水直沒有彎曲，水勢好故以此來命名。主要是新興部落和哈嘎灣部落的漁場，有時巴陵部落也會去那裡進行魚藤捕魚。

新興溪

五、gong Gogan (巴陵溪)

gong Gogan ga cyux maki kyahu cikay na qalang Btwan Nokan, kahul llyung Hakawan, ru hminas hbun gogan, Balung, Qwilan. swa san Gogan ga piyux balay gong maki te lingay qani, ubuy nqu kgogan uzi. gong Gogan hiya lga ubuy nqu qalang Gihing lasa hiya

巴陵溪

la, ini hopa qsya' nya ru ini nha baqi

musa tmuba uzi ru maki cikay bolung ru kagang hiya yasa qu son nha magal.

巴陵溪位於三光武道能敢部落的下方，源自哈嘎灣溪，流經三光、華陵、高義一帶，周邊有許多小溪流而得名。巴陵溪是屬於爺亨部落，水勢小無法進行魚藤捕魚，只能捕捉蝦子和螃蟹。

六、gong Qara ; gong R'ra (拉拉溪)

gong R'ra hiya ga kahul squ rgyax R'ra hminas squ Swihay tehuk squ qalang Qara qani, yasa qu son gong qara, sa nha son Qara sraral qu qalang

qani, mqara tuqi nya, qutux ga musa lliq, qutux ga musa Tayax yasa qu s'lwan nha Qara la, qani hiya ga kya ubuy nqu qalang Qara musa kya, kruma ga musa kya Balung uzi.

卡拉溪 (陳振威提供)

拉拉溪源出於拉拉山經過 Swihay 到達卡拉部落，故又稱為卡拉溪，此地有岔路，一條通往 lliq，一條通往 Tayax 以此來命名該

地。此溪為卡拉部落的漁場，有時巴陵部落也會去。

七、gong Maqaw (馬告溪/蘇樂溪)

gong Maqaw ga gong Suruw son nha uzi, kahul squ rhiyal Toraw kyahuw cikay na rgyax Mawan ru hminas hongu Suruw musa llyung Kgogan. cingay maqaw lingay nya yasa sllwan nha gong Maqaw. kya lingay na qalang Suruw ru qalang

蘇樂溪

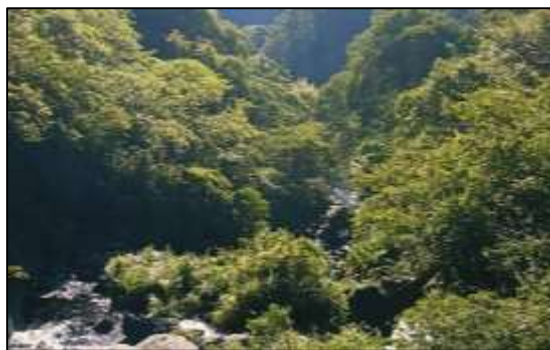
Qwilan musa tmuba kya.

馬告溪又稱為蘇樂溪，源自於稱作 Toraw 的山谷，蘇樂橋在僧侶山下的地方，經蘇樂橋往東匯入大崙崙溪。gong Maqaw(馬告溪)流經蘇樂橋，附近生長很多的山胡椒樹而得名。此溪會有蘇樂部落和高義蘭部落的族人會去進行集體捕魚。

八、gong Boliq (寶里苦溪)

puqing na gong Boliq qani ga, tqalang qmebuwa slaq sqani qu Tayal sraral. puqing nya ga kahul rgyax Boliq, yasa sllwan nha, pqow sa 'bu Qesu ini ga 'bu Kili son nha ru tehuk squ 'bu Boliq, hminas gong Rawan, lingay nya ga maki slaq, sllwan Tayal mha Rawan la, pucing nya lga wal sa llyung Tgogang. gong qani hiya ga kya lingay qalang Qwilan ru qalang Pyaway musa tmuba kya.

此溪的源頭昔日曾是族人的聚落與水田耕地。源自 rgyax Boliq (寶里苦山) 而得名，穿越'bu Qesu 亦稱'bu Kili (獅子山頭)和'bu Giri (太平山頭)之間，流經至北橫公路後，俗稱 gong Rawan (Rawan 溪)，因其附近有水

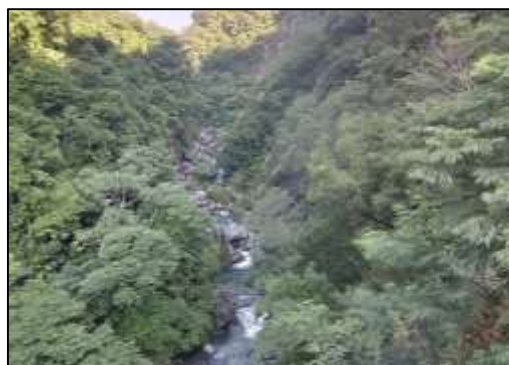

Rawan 溪

田，此水田屬於名字叫 Rawan 的族人而得名，最後東入大嵙崁溪。此溪會有高義蘭部落和比亞外部落的族人會去集體捕魚。

九、gong Smyax (榮華溪)

gong Smyax qani puqing nya ga kahul sa rgyax Snazi, hminas Bnay ru Eyka mzyup sa llyung Kgogan. gong Smyax qani ga zzik balay uruw nya, memaw mplqwi qu sbas qsya nya stwahi q mika ga wiwal syax, mtasaw balay qu qsya nya uzi, nanu sllwan mha gong Smyax. gong Smyax hiya ga ubuy qalang Bnay musa kya, tqalang kya ru ini wah kya twahi q hiya.

榮華溪

此溪源於 rgyax Snazi(那結山)，經過 Bnay(內奎輝)、Eyka(榮華)東注入 llyung Tgogan(大嵙崁溪)。gong Smyax(榮華溪)溪流陡峭落差大，激起白色浪花，遠觀猶如一條光線，且溪水又清澈，而得此名。此溪是內奎輝部落的漁場，遠的部落不會到此漁撈。

十、gong Sbunaw (雪霧鬧溪)

hbun Ryuhing ga maki squ syaw qalang Sbunaw, te rziq nqu rgyax Nago. hminas sa rgyax Tkasan ru qalang Sbunaw, wal sa llyung Kgogan la. yatux na gong Sbunaw ga hbun Ryuhing son nha sraral. ryuhing qani ga, k'man ratang, maki squ syaw gong, msl'uy blaq nya ki'an kuna cingay ryuhing nya sqani, yasa sllwan nha hbun Ryuhing. misuw qani lga gong Sbunaw

son nha la, baha mswa wal hminas
squ qalang Sbunaw ru son nha kya
smlalu la. ubuy qalang Sbunaw
musa kya.

雪霧鬧溪位於雪霧鬧部
落，源自南插天山的南麓。經
過 Tkasan(鷹山)的北麓，再流經
雪霧鬧部落，最後匯入大嵙崁溪。

hbun Ryuhing (雪霧鬧橋下)

早期雪霧鬧溪的上游稱之西布喬溪。ryuhing 是一種蕨類，就是俗稱
的山蘇，它適合生長在溪邊潮濕的地方，可能此地有很多的山蘇，
因而得名。現今都稱之 gong Sbunaw (雪霧鬧溪)，因此溪流經雪霧鬧
部落，故以部落名命名，此溪為雪霧鬧部落的漁場。

十一、gong Tawan (大灣溪)

gong qani ga kahul sa suruw
rgyax Qehuy (奎輝山), hminas sa
qalang Tawan ru mluw sa syaw
rgyax Wahcisan tehuk squ kyahu
balay, kya lingay na buqun qasa
ru msqun sa gong Kobu miyup sa
llyung Kgogan la. sraral hiya ga
ungat squliq maki qalang Tawan qani,

大灣橋 (大灣溪)

n_gyut mwah qalang Qehuy lga tqalang kya kwara la. gong Tawan ga 'tung
ru cipok, ungat qulih nya uzi, nanu ini nha 'say iyan ru musa tmgogan la.

此溪的源頭是奎輝山的後方，流經大灣部落並沿著娃吉山的底
部流下去，在墳墓附近跟高坡溪匯合再流入大嵙崁溪。早期大灣部
落無人居住，之後內奎輝部落的族人就在此建立部落。大灣溪的水
勢小又短沒有什麼魚，族人比較不會在此漁撈。

十二、gong Kobu (高坡溪)

gong Kobu hiya ga kahul sa suruw rgyax Qehuy maki sa 'law cikay hiya,
mhuluy tehuk squ syaw qalang Kobu ru mstnaq ka gong Tawan miyup sa

llyung Kgogan. gong Kobu ga cipuk ru rtung, baha baq lmuhuw qulih nya la, nanu ini nha 'say tmuba sa, nanak kagang ini ga bolung cikay son nha magal.

高坡溪源於奎輝山的右下方，流經高坡部落在部落下方的墳墓附近跟大灣溪匯合之後直接流入大料坎溪。此溪水勢小，魚無法往上游，故不會在此溪進行集體漁撈活動，只能抓到一些螃蟹和蝦子。

高坡溪

阿類溪

十三、gong Haluy (阿類溪)

gong Haluy qani ga, kahul rgyax Panan, sinllwan na Tayal nanak ini baqi nanu lalu na Theluw hiya, hminas qalang Yutenting, msqun squ gong Ngusan ru miyup sa sin'utan qsya Sekimong. sraral ga qalang Rahaw piyang mlahang. qalang Rahaw sraral ga qani qu galan nha tuqi qsya slaq, Huluy qutux ke qani ga huluy imi nya, Tayal sraral ga musa hmuluy qsya galan nha tuqi qsya slaq nanu sllwan mha gong Haluy.

其源頭從 rgyax Panan (中文不詳)，流經優點頂部落，與奎輝溪匯合後再流入石門水庫。此溪早期應為溪口部落的傳統水域。昔溪口部落的灌溉水源由此溪“牽拉”而來的，Haluy「拉」出自於 huluy「拉」這個詞彙，原意為「拉」之意，故以此動作來命名。

十四、qwang Ksunu (嘎色鬧溪)

qwang Ksunu ga nyux maki squ yatux na gong Ngusan, kahul ryax Snazi, ru hminas sa qalang Ksunu ru qalang Qnaw pucing nya lga miyup squ sin'utan qsya Sekimong. ubuy na Ksunu musa kya. kahul sa ksunu qani mnglung ga ki'a wal minsunu qu rhiyal qani, yasa sllwan na bnkis sraral.

嘎色鬧溪的源頭從那結山，流經嘎色鬧部落，再往下經過上奎輝部落後就直接流入石門水庫。此溪早期應為嘎色鬧部落的傳統水域。嘎色鬧溪位於奎輝溪的上游，sunu 是「水災」之意，可能此地曾經淹過水，因而得名。

嘎色鬧溪

奎輝溪

十五、gong Ngusan (鬍鬚溪/奎輝溪)

gong Ngusan ga gong Qehuy son nha uzi, kahul rgyax Snazi, hminas sa qalang Ksunu tehuk sa babaw cikay qalang Qnaw lga gong Ngusan son nha la, suruw nya lga hmbul squ sin'utan qsya Sekimong. sraral ga 'san tmquliq na qalang Ksunu ki qalang Qehuy, kuna wiway ryuhing ru ttapung wiwal nyux mtngusan ktan qu hbun gong qani, yasa sllwan nha hbun Ngusan na Tayal. yan na qalang Blhuy, qalang Qmcyan, qalang Babaw cyux maki squ kyahu lingay llyung, nanu si tmqulih sa syaw llyung la.

鬍鬚溪又稱為奎輝溪，從那結山流經嘎色鬧與上奎輝部落，最後流入石門水庫。早期應是這二個部落共有的漁場。為何稱作鬍

鬚溪可能族人看見溪的四周環境佈滿蕨類，看似鬚鬚，所以命名為鬚鬚溪。像枕頭山部落、下奎輝部落、中奎輝部落因靠近河流，就以河流為主要漁撈河域。

十六、qwang Qoyaw (高遶溪源頭)

qwang Qoyaw kahul squ ska na rgyax Snazi ru rgyax Pali, tekuk qalang Qoyaw. hopa gong nya maki squ kraya na gong M'apung, ubuy na qalamg Qoyaw musa kya. qoyaw qani ga, kahul squ ruma, galan tcinun qeqaya na Tayal, cingay qoyaw nya sqani, yasa sllwan Tayal mha qwang Qoyaw.

高遶溪源頭的源頭從那結山和良羽烏山的中間下來，流到高遶部落。此溪應為高遶部落的傳統水域。高遶溪源頭，位於高遶溪瀑布上游，水勢比較大。qoyaw 是竹類的一種，最適合用來編織用具的材料，當時這一帶長滿了箭竹，因此而得名。此源頭位於高遶溪的上方。

十七、gong M'apung (高遶溪)

gong M'apung kyahu cikay na qwang Qoyaw, maki qutux tgliq, wagiq balay mbiyaq qsya gong ga pung! pung! pung! mucihngiyang nya, kahul kya qu sinllwan Tayal mha gong M'apung. gong M'apung ga aring kyahu na qwang Qoyaw tehuk squ syaw na 桃源仙谷, yani qu nyux nha galan qsya. ru mkura kyahu hminas squ qalang Qoyaw tehuk squ hbun apung mzyup squ sin'utan qsya Sekimong. ubuy nqu qalang Qoyaw musa tmqulih kya.

高遶溪

高遶溪位於高遶溪源頭的下方，有一個瀑布相當的高，當流水往下墜落發出撞擊聲砰!砰!砰!的聲音，故此族人命名為 gong M'apung(高遶溪)。它從高遶溪源頭的下方流經桃源仙谷，這裡是取水處再往下經過高遶部落和下方的匯入處，再流入石門水庫。此溪應為高遶(上高遶、中高遶、下高遶部落)共有的漁場。

十八、gong qmi (以豹溪) ru gong kesateng (日語，中文無法考究)

gong Qmi hiya ga kahul squ rgyax qparung ru tehuk squ bih Haruku syaw kyahu cikay na qalang Knazi ru msqun sa gong kesateng, mhuluy miyup sa sin'utan qsyas Sekimong la. lingay nqu qalang Qoyaw ru qalang Knazi ga maki uzi cipok na gong, cipoq qu qsyas gong qulih ru kbolung siy nha kyapi na qba kruma la. ini baqi tmuba uzi la.

gong Qmi 源自杉木林山，流到 Haruku(日語)，大概是在長興部落的下方，跟 kesateng 溪匯合之後，就流入石門水庫。高邊部落和長興部落之間還有其他的溪流，因水勢較小，族人大多去那裡徒手捉魚蝦，無法進行較大的漁撈活動。

十九、gong Mangan (後義興溪)

puqing nya ga kahul rgyax Nagu, wal kura squ byaqan wagi, hminas squ qalang Gihing, mbzyaq s'utan bnaqiy Gihing, msqun gong Kgogan la. mangan qutux ke qani ga msl'uy ru m'yulung krriyax, rhiyal qani ga miyan qani qu kayal nya krriyax, yasa sllwan nya. gong qani ga hminas Gihing, sraral ga galan qyas niqun qalang Gihing.

源自南插天山西麓，西北向走義興山麓，流經後義興部落，下至義興大壩再注入大嵙崁溪。Mangan 意指「常陰暗潮濕，雲霧飄渺不散」。此地天氣陰暗潮濕而得名。溪流經後義興的小支流，昔為義興社重要飲用水源。

二十、gong Pagan (義興溪)

P'agal imi nya ga agal, baha hmswa nyux maki sqani qalang nqu Tliqan, Tayal sasal ga mwah te sqani, yasa nha san gong p'agal, puqing nya ga kahul rgyax Nagu, wal kura squ byaqan wagi, kmzi squ Tliqan qani, Gihing qani ga kya qutux hongu, gong qani ga mwah stnaq squ Rahu ru musa hmbun sa llyung Kgogan.

P'agal 意指「將要獲取」。因溪畔為義興部落，為當地義興社人移墾而增加收穫的地方而得名。此溪源自南插天山西麓，西北向走義興山麓，東北向山溝繞大利幹向西，於義興吊橋和宇內溪出水口間，入大漢溪。

義興溪

後義興溪

二十一、gong Qlahan (宇內溪)

swa san qlahan ga, kmayal Tayal ga mwah qmlih qulih sqani ma, qutux uzi ga raral mga trang ini qwalax ga helaw balay mqlih ma gong qani, mqwlax lga helaw balay ms'un lozi ma. sraral ga kni'an ulay ma, wal b'lun qsya trang sbhuy, musa mtzyul kawas la, gong qani ga kahul squ rgax na Quri Lupi, cyugal qu tgliq nya, pcingan lga maki qutux yaba balay na tgliq, san mha tgliq Ulay, si kmwa qutux kbhul Meta kinwagaiq nya, pucing nya lga wal hmbun squ llyung Kgogan.

Qlahan 原意是「將其乾枯」。昔當地人

宇內溪

常以旱水法在此溪捕魚而得名。另一說法是此溪在晴天時水量少，幾乎成旱，但雨天時又洪水暴漲，故而得名。此外，當地人也稱它為 gong Ulay，因溪畔有溫泉（和平橋附近，已被埋約三十年）而得名。源自宇內溪北插天山西南麓，流經上宇內部落，通過和平溪之後，在下宇內部落和義興溪匯合，經過瀑布後，直接注入大料崁溪。有三層瀑布為伍，以小烏來瀑布最壯觀，落差達百公尺，最後注入大料崁溪。

二十二、gong Quruw (霞雲溪)

gong Quruw aring hbun Squmi tehuk Yow hbun, gong Qus, gong Cyasigong Quruw puqing nya ga kahul rgyax Tonan kwara, gong Qus ru gong Cyasi ga tehuk sa Yohbun lga hmbun squ gong Quruw la. tehuk Hbun Sinqumi lga mzyup llyung Kgogan la. gong Quruw qani ga tzyu qalang squnan nha mlahang. Quruw qani ga musa kahul uruw qutux ke qani, bnkis ta sraral Mkakay ka Mknghuw mwah tehuk hbun Qumi lga, mzyup uruw mwah tehuk Yow hbun yasa sllwan nha hbun Quruw la, gong qasa lga gong Quruw la.

霞雲溪就是羅浮里合流溪的上游，庫志溪、佳志溪、霞雲溪都源出於東眼山，庫志溪、佳志溪在優霞雲與霞雲溪匯合流到合流再流入大漢溪。霞雲溪是六個部落的共同魚場。Quruw 一詞是從 uruw (三腳深處之意) 演變來的，祖先 Mkakay 和 Mknghuw 到達羅浮河流之後，進入霞雲溪下游的河谷來到霞雲，因此命名為 hbun Quruw，此溪也因此命名為霞雲溪。

霞雲溪下游

hbun Squmi (霞雲溪和大漢溪交匯處)

二十三、gong Silung (詩朗溪)

gong Silung qani ga kahul rgyax Pyasan ru tehuk squ Kwanli ma hminas sa qalang Silung si nha say kya smlalu la. tehuk cikay syaw na Yohbunpin lga miyup llyung Kgogan la. qalang Silung qani ga m' langu' qu rhiyal nya, nanu yasa msli kya kryax qsyas si nha say kya smlalu qu Tayal la, ubuy na qalang Silung musa kya.

詩朗溪源於比亞山，經過觀音洞流經詩朗部落，至霞雲坪周邊再流入大嵙崁溪。因流經詩朗部落而得名。詩朗部落因地勢低窪，溪谷常積水，故稱 silung 「湖」的意思。早期為詩朗部落的傳統漁場。

茄荳橋 (詩朗溪)

基國派景觀橋 (東安溪)

二十四、gong Qehuy Kacing (東安溪)

gong qani ga kahul squ rgyax Sqes, tehuk Bling Kyabil ru hminas squ qalang Tuba ru hongu Sanmin (三民橋), tehuk squ pcinngan qsyas Sekimong. ubuy na qalang tuba ini ga lingay Tayal musa kya uzi. swa son gong Qehuy Kacing ga sraral mwah qu Zipun ga qani qu te gleng nha pcbag muya pagay, nanu maki kacing cyux qmihuy slaq kya si nha say kya smlalu la. rgyax Sqes qani ga sazing tuqi qsyas wal msgagay kya, qutux ga wal kura sa Sanmin, qutux ga kura sa Sansya.

東安溪源於金屏山流到蝙蝠洞後，經過大窩部落到達三民橋，最後流入石門水庫的源頭。是大窩部落及鄰近族人的傳統水域。為何稱作牛角溪(東安溪)因為日據時期此處為最早種植水稻，有牛隻在犁田，故以此來命名。金屏山是河流的分水嶺，一條溪通往復興區的三民，一條通往三峽。

二十五、gong Kgogan (大料崁溪)

llyung Kgogan qani ga, hiya piyang balay hopa mzyup sa llyung Bnka, kahul sa b'bu Hagay ka Papak Waqa,pqwow sa rrgyax gogan hminas hbun Bilus mzyup sa llyung Kgogan, kakul gogan qu sllwan mha.

大料崁溪又稱為大漢溪，為淡水河最大的源流，源自雪山山脈北麓及大壩尖山山坡。北向貫穿復興區流經石門水庫，命名方式得自於 Gogan 族群之名。

llyung Gogng (大料崁溪上游)

llyung Msbtunux (大料崁溪中下游)

二十六、hbun Bngciq (大豹溪)

hbun Bngciq nyux maki Bnka Sansya, Topa san smlalu na Tayal kinbahan. kya magal gong mhuluy mzyup squ hbun Bngciq qani. zik uwah na Zipun sraral ga kni'an na Tayal qu Bngciq qani, mwah qu Zipun lga galun Zipun qu rhiyal qani mtciriq ru mwah Sqiy la. bngciq qani ga miquy, maki syaw gong, hmbot balay qu bngciq qani, yasa sllwan Tayal mha Bngciq.

大豹溪位於新北市的三峽區現今族人稱之為 Topa。它包含了五個支流。日本還沒來之前 Bngciq 是泰雅族的領域。日本人來了 支流_五寮溪 之後佔領此地，因此跟日本發生戰爭，族人後來退到志繼部落。bngciq 是一種芒草，長在溪邊它比較硬，葉子又鋒利，族人也稱此地為 Bngciq.

二十七、hkuy Bilus (石門水庫)

hkuy Bilus qani ga, maki sa sin'utan qsyas Sekimong misuw qani, baha hmswa tehuk sqani qu llyung lga, wal mbiki qu llyung la, swa nha san bilus smlalu ga, kuna cingay qu bilus nya rhiyal qani, yasa san smlalu hbun Bilus.

hbun Bilus 就是現今的石門水庫所在地，因為河流流到此處就有一個彎處，此處當時可能有許多甘蔗，因此而得名。

石門水庫

第十單元 tmami qulih 醃漬魚

sraral ga ini kintehuk qu qqaya nniqun ta, nanu yasa qu qulih ru hi qsinuw ga ini balay hmci magal. ungat uzi qu skwan ta nniqun iyat theriq nway aki maki qu niqun snku nha ru kbalay tmmyam skun nha la.

早期部落物資缺乏，魚類和肉類取得不易，早期沒有可儲存食物的冰箱，為能保存食物不會壞掉，便以醃漬方式保存食物，如將吃不完的山豬肉或苦花魚醃漬起來以便長期保存。

Gaga qnxan Tayal ga ksgun nha miya qu cinmmyam qani, nanak cmyan Zipun ini ga magal squliq ru sm'atu, smyus lga yasa yunbi tmami la, siki ryax qasa lga galun nha qu cinmmyam syam, qulih ru qow Tayal.

泰雅族傳統生活中，這些醃漬品被視為珍品，平日不會隨意食用，只在婚喪喜慶、元旦、播種祭、祖靈祭等特別的日子才準備醃肉、醃魚，以及釀小米酒等工作。

zyuwaw na kbalay tmmyam qani ga, ini hmci baq kbalay, qutux ngasal ini ga qutux gluw ga maki qutux sazing baq kbalay,ungat qu wagun nya kneril ini ga mlikuy hiya,ana kneril ana mlikuy baq,swa siy baq kbalay ay! kya ini qbaq kbalay ga yaqih niqun kruma ga yaqih ktu nya, ini nha hmci miq squliq kbalay, kya ima baq ga hiya kbalay, kwara qu cinngasal ga ini soya hmut hmiliq nniqun uzi.

製作醃肉和醃魚不是一般人都能做的，一個家族中通常會有一、二位擅長製作醃漬，沒有限定是男性或是女性，只要醃漬出來的食品能被認同，家族的醃漬品就會由他們來製作，絕不會隨便找他人來做，除了避免食用後發生肚子痛、腹瀉的事情之外，族人也不希望因為食物不好吃或不新鮮而丟棄，造成浪費食物的現象。

tnaq hazi knalay nha tmmyan, nway saku pinqzyu cikay kinryanan kbalay tmmyan.

kbalay tmmyan siy ga maki trakis ini ga mami, cimu, qulih balay, kayu, (misuw qani lga kinnalay na garas ini ga kulu gensi(日語)), abaw guqoh ini ga abaw gayaw ru nuka gasil.

一般醃漬肉類和魚類的方式大同小異，本單元僅以製作醃魚的步驟來做介紹：

製作材料:小米或米飯、鹽巴、苦花魚、甕(現今器具都使用玻璃罐或塑膠罐)、香蕉葉或姑婆芋、繩子。

Gaga na pkbalay tmmyan:

te qutux ga magal ta qulih si ga blequn qmwax ru sgyusan, ini bleqiy qmwax ga baq m'ba hi nya, yaqih niqun la.

te sazing ga, suqun ta qmwax lga qpuhan ru s_agal buli bwakun qu hi nya, qmasan cimu skun sazing ryax.

te cyugal ga, babaw sazing ryax lga wal stmwan kwara qu hi nya lga t'aring kbalay tmmyan la.

te payat ga, pinhapuy mami trakis ga msbasaw lga stmwan cimu.

te zmagal ga, tltu qu sintmwan mami trakis ini ga mami yasa qu sqamas ta hi na qulih.

te mtzyu ga, tmwan ta lga qutux qutux bleqan mbkuw smi zik na anga, bleqan mbkuw ungat sngaw nya lga iyat yaqih la.

te mpitu ga, 'agal ta abaw guqoh ini ga abaw gayaw qutux qutux tpngan smi, zmagal ini ga mtzyu abaw blequn pskut na gasil, kana yupiy na suna. maki uzi binah qalang ga s'agal nha btunux mm'an nha te babaw nqwaq na anga, kana ini sngaw.

製作方法:

- 一、剛漁撈拿回來的魚要先清除內臟，沒有清洗乾淨醃漬後，魚身會腫不好吃。
- 二、清洗乾淨後，水瀝乾，用刀子將魚身剖開，鹽巴塗勻後放置兩天。
- 三、兩天後，待鹽巴完全被吸收後，就可以開始醃漬。
- 四、小米或米飯煮熟、灑鹽，待涼備用。
- 五、小米或米飯冷卻後再撒上鹽巴，鹽巴要夠，但也不能太鹹，混入魚身再均勻塗抹。
- 六、魚塗鹽巴後身體要完全分開，一條一條的放置於甕裡面，身體打開置放會比較乾，也比較好吃。一條一條擺放時也要再往下

按壓才會緊密，魚的身體才不會腫，沒有空氣在裡面，就不會壞掉。

七、拿香蕉葉或姑婆芋放到甕的平口處，一片一片的推疊，約五、六片就好，再用麻線綁緊，有些部落會用洗淨後的石頭推置於甕的平口，以防止空氣進入。

(1)身體剖開和洗淨

(2)塗抹鹽巴

(3)混入小米或米飯

(4)推疊置放於玻璃罐

kbalay ta tmmyan ga siki cingay qu qulih, yasa qu kbalay tmmyan, ini ga magal squlih, sqasan na ryax Smyus. niqun ta nanak ga s'agal wakung stmwan ta. tmami ta qulih ga kya smka byacing lga baqun maniq la. ini ga mkilux cikay kayal ga mopuw ryax lga hoqil la. kbalay ta tmmyan hi syam ga ana balay helaw ga mpusal ryax baqun maniq la msuqi cikay tmmyan syam hiya.

上述的製作方式主要是針對魚獲量較多時的製作方式，特別是準備婚喪喜慶、祖靈祭等特別的日子才會用甕去醃漬，一般自己要食用的通常會用大碗公去醃漬和存放。醃魚一般要半個月的時間就會完全發酵，發酵後才好吃，若天氣熱，醃漬十天就可以吃了。製作醃肉比較慢，最快也要 20 幾天才能吃。

zyuwaw kbalay tmmyan qani ga maki nanak tuqiy nya ru qutux na pkbaqan uzi, ini hmci kbalay. m'yu qu qnxan lga wal m'yu uzi qu knalay nha la, ana ga mrhuw ta Tayal sraral ga qulih balay ru hi na qsinuw qani stmwan nha ru blequn nha smku, qani hiya ga nyux szibaq Tayal ki sngya'an cinbanan maki kkalan nha ru minnanak na Gaga pqbaqan.

醃魚和醃肉是有方法，是一門學問，不能隨便做，隨著時代的變遷，製作方式也改變，但是泰雅族的祖先以鹽巴醃漬苦花魚或獵物來保存食物，反映出泰雅族人與大自然的關係，以及獨特的文化意義和教育研究的價值。

tmmyan qulih 醃魚

qulih balay 苦花魚

第十一單元 psaniq ru mplaw

禁忌與共享

sraral hiya musa magal qulih ga, ini nha hmci maki qu pspung nya, ini ga cyux mbazing qulih lga ini nha 'say, baha mswa kyapun su kwara ungat qulih niqun ta babaw nya lru, baq mkayal mucu qani ga nyux ta magu squ qulih. musa squ magal qulih qani ga siy ga qutux qutux niqan, hata mucu lga musa kwara, ungat kya nanu qmhut qani hiya, ita ka Tayal raral hiya ga msblaq balay son nha.

早期族人不會隨意去捕撈會有時間性，春天時是魚類孵育繁衍期，就不會去捕撈，族人都有共識要孵育小魚。進行團體漁撈是家族共同進行，若要去也沒有限制，以前泰雅族人都相處得非常好。

ini ga musa ta ga nwahan squlih ga ini nha say uzi, ru ini ta hmci musa uzi, musa su spanga msqun lga ini nha qbaqi mnglung la, nanu yasa qutux gluw ki qutux gluw pgluw musa! baq mkayal kwara, me'a su na nwahan nha sm'bu lga kmal mucu, nwahan maku lay mucu lga ini nha 'say la, baha mswa nwahan squlih ga ingat iyan qu qulih nya lru, nanu yasa musa kangu squ lingay binah la. ru cyux ki'an sruyu squlih uzi ga ini 'say spanga smi uzi, musa hmkangu binah nanak 'say su!

若別人去過的溪流就不會再去，也不能隨便去，若重覆再去，別人就不知道如何去做，所以要一個家族一個家族去進行。他們都會事先講好，別人去過的地方，他們會說：那個地方我去過了，別人就不會再去，即使去了也捕獲不到魚，便會另尋他處去捕撈。溪流中若有他人放置魚筊，也不能同時去放，必須到別處放。

raral uzi ga ita Tayal hiya ga maki balay inlungan nha ini ga nyux qu sruyu nha nyux ki'an qulih ga ini nha balay hmci magal, baha mswa ga psaniq na zyaw qani hiya! ana musa psabu ini ga musa tmuba tnaq lga yasa la, ini nha siy suqi magal kwara nanu yasa qu blaq balay qu gaga sraral hiya, baq balay inlungan.

早期泰雅族很注重規範，若魚筊裡有魚，絕對不會亂拿，視為禁忌。去河邊放三角網或魚藤捕魚時，適量就好不會一網打盡，泰雅族是一個懂得遵守規範的族群。

bnkis sraral uzi ga qutux qalang qutux gluw qani ga qutux niqan son nha, magal ina yasa qu mkayal qu qutux niqan gluw qani lga musa ptnep qulih la. tnep ga siy tbuci tnep qulih, ga kinsyaqan balay uzi ha mswa gi ima qu cingay nagal qulih ga blaq qu hbup son nha.

早期一個部落都是家族性，家中只要有婚事就會一起去釣魚。大家各自放釣竿，誰釣得多大家就會說他今天的運氣好。

nanu yasa qu raral hiya ga musa squn tnep qulih sa llyung qani ga thkun nha kya, kmal qu bnkis nha, “ ay! tahuk cikay qulih wah! mucu qu bnkis lga, yasa thkun nha, thkun nha qulih qasa lga ini ga qutux qutux kyawan mami ga thkun nha, hoqil qu mami ru qulih qasa lga syun nha babaw nqu btunux, galan nha stmwan nha ru qsugun la, isu qutux kun qutux son sqa qmasuw, ana mami uzi ga son sqa maniq ga kinblaq balay niqun baha mswa nyux ta maki squ llyung ru nyux ta ini kaki sa ska ngasal ga, ya qu kinblaq balay ru mluw squ bnkis sraral hiya ga kina pqasun balay uzi.

早期一起到河邊釣魚會在那裏煮食。當長者說：「哦！煮一些魚吧！」他們就會煮一鍋鍋的飯和魚，等煮熟了便把飯和魚放到石頭上，撒上鹽巴後再分食，這樣分食連飯吃起來也香噴噴的。因為大家是在河邊跟著老人家一起活動，大家都非常的開心。

mplaw maniq 分享

十二單元 zyaw na kkyalan 小故事

cinpaya

sraral Tayal hiya ga, wali maki qeqaya nqu nep yal nqu ami ini ga giqas na qaya galan qulih. Tayal hiya ga musa tmqulih llyung ini ga gong, ini kaki sa syaw umi, baha hmswa mqyanux sa 'bu na rgyax, kruma bnkis ga qutux qnxan nha qani ga iyat nita umi, ini nha baqi qu umi qani, ungat ke na Tayal qu umi uzi, umi ga ke na Gipun, siy nha say bsilung.

從前的族人沒有釣具、漁網或先進的漁獵工具。族人獵魚都到河流或溪流，不會在海邊，因為都生活在山上，有些老者一生都從未看過海也不知道海，也沒有海的說法，umi 是日文所以族人只好稱之為深潭。

sraral mga maki qutux squliq Yukan lalu nya, musa tmqulih aki musa mu' qulih ini ga smi sguyu', tehuk syaw llyung lga, ktan nya cyux qutux langu nyux qalu qalu qutux yal qotu ktan ma. sobeh cikay ktan lmga, wal qutux yaba balay na qulih ma, nanu qani mucu ma, helaw balay hmtoq lalaw, sat ! san nya kmut ma, ubaq qutux yaba balay na qulih iyat kntan, kya kahul squ umi mwah prkyas llyung, baha hmswa llyung sraral ga siy tehuk umi, nanu galun nya qu qulih qasa yasa balay tnaq nya spanga, ini usa mu' qulih ru smi sguyu la, mwah ngasal ktan kwara gluw nya mga, nanu na qulih qani mucu ma, siy nha say qulih cinpaya qu qulih qasa, ki'a nanu qu imi na cinpaya qasa ga ini baqi la. nanu yal nqu hopa na qulih ga cinpaya san nha, qulih qasa ga iyat nha kntan siy qori sa kahul umi, ziray misuw qani kuna san qulih kacing ga ini baqi iyal la. qani ga qutux pinqzyow na bnkis sraral, iyat knita qulih na bsilung.

從前有一個名叫尤幹的人，原本要去捕魚或放置魚筊，到了河邊看到深潭，上面載浮載沉的看似段木，走近一看原來是一條大魚，他說：這是甚麼呀！很快地抽出了獵刀，唰！的砍下去，真的是一條沒看過的大魚，應該是從大海游上來的，因為以前河水是直達大海的，所以他背起大魚，就沒去射魚和放置魚筊了，他背回家後，看到的家人都說：這到底是甚麼魚啊！於是，他們將其命名為 cinpaya，到底是甚麼意思不得而知。所以像這樣的大魚，他們都稱

之為 cinpaya，因為那種魚從未見過，一定是從大海來的，現代應該叫作鮭魚吧！也不太確定，這是從前老一輩的族人從未見過海魚的一個故事。

smhung qulih 徒手捉魚

minxan mnwah saku mluw yaba maku bih squ llyung Qwayux qani, baha mswa maki myan kya sraral, maki kya slaq myan, kmal qu yaba mucu, “ay! hala saku mima cikay ma!” musa mima lga baq nyux musa hnghung qulih, ru ini bsyoq ’nyan qu yaba mu ru, ini aras nnanu ay! ini aras buli ru lalaw zi, ’nyan lga nyan maras qulih la, ini aras yawa uzi, syan qulih ga, nyan nya hogun qu miqay, miqay ga nyux nya hogun squ papak qulih qasa, ktan lga aring squ llyung mwah mwah tta tatak lga ktan maku mha, ay! nyan nya son sqani meng qulih la, qani qu galan ta ramat lma, mnglung saku mha, baq balay lungan qu bnkis ta sraral hiya, ana ungat nnanu qeqaya ga baqun nha mucu kya nanu lga baqun nha kbalay la, qbaqi ta kwara kinbaqan na bnkis ta qani.

以前跟父親到塔曼溪，因為早期的田地就在哪裡。到了那裡，父親便說：「唉！我去洗一下身體！」原來父親是去捉魚，他沒有帶任何工具，連魚簍也沒有帶，他用芒草梗穿入魚鰓後打結，就這樣拿著一串串的魚回到工寮，說：「這是我們的菜了！」我心裡想著老人家真有智慧，即便沒有任何工具，也會就地取材，我們要學習他們的智慧。

gong Ataw

sraral balay mga maki qutux yaba Yukan lalu nya, cipoq kwara llaqi nya lga wal mhuqil qu bih nya la, nanu si nya srasi mtyuwaw krryax qu llaqi nya qasa. qbsuyan mlikuy ga Tali lalu nya baq balay tmrgyax ru mtyuwaw ana nnanu na zywwaw ga baqun nya mtyuwaw, sswe hiya ga Batu lalu baq balay tmqulih sa. n_gyut hopa kawra llaqi lru s’agal nya ina qu Tali qasa la, kya mha nanu qu ina ru Batu qani ini piyang sbraq, ana maniq ga ini psqun maniq, kruma ga ini pkayal uzi.

以前有一個叫由幹的人，妻子早世，孩子從小就跟著父親一起工作。大兒子叫達利很會打獵和從事農耕，小兒子叫巴杜很會漁撈。

孩子漸漸長大後，大兒子娶了媳婦，但是巴杜和大嫂的關係並不融洽。

nanu ryax nasa ga mt'usuw hi nya ina qani ru smoya balay maniq qulih, nanu yasa kyalun nya bes nya mha,“aki hmswa usa tmqulih cikay ma! qoyat su ga aki saku mnbuw cikay ayang qulih”son nya bes nya, ini naga knryax nga rasun nya sswe nya mlikuy Batu qasa aki musa tmqulih la. baha mswa ini qbaq lmngyaq qu Tali hiya ru. tmrang pquyaw musa qu sazing mlikuy qani lga ya qu ina qasa lmga nyux kibuw mha musa saku uzi ma! ana nha ini swali ga nyux si tpucing mwah.

有一天，這個媳婦懷孕非常想吃新鮮的魚，於是跟丈夫說：去捕撈一些魚回來，運氣好就可以喝到魚湯了！到了中午，達利因為不會潛水便帶著巴杜一起去，正當往下走時，媳婦吵著也要去，雖然二兄弟不同意，她仍然隨後跟著。

tehuk balay gong Rawan lga wiway yaba btunux ru snat kwara ini baqi mhkangi, ana ga kitu balay qu lungan kneril qasa si ga tehuk balay yatux ma. nanu si nha khang hm-wak mhkani baha blaq mtakuy la. tehuk balay kyahu tgliq lga siki sklusqu thuy wahi mkaraw, qsu mta qu qbsuyan hiya, te pucing ga sswe nya Batu, trang tehuk balay yatux lga kya mucu nanu qu lungan nya, galun nya qu buli si nya skyuci qu wahi qasa ru wal si hotaw zik pitung qu ina qasa ru wal si aras ktu mhuqil qu ina qasa, nanu sllwan nha lalu na ina qu gong qani la.

到了高義溪之後都是大石頭和懸崖無法行走，但是媳婦卻執意要到上游，只能扶住她避免跌倒。走到瀑布下方後，必須拉著粗藤蔓攀爬，達利先到達上面，接著是弟弟巴杜，當巴杜到達瀑布的上頭，他就用刀子砍斷藤蔓，媳婦就往下墜落到深潭底下，母子當場死亡，於是族人便以此人的名字來命名此溪。

書名：泰雅族 Pyasan 漁撈文化 tmqulih

發行人：張善政 Namoh

執行策畫：陳姿伶 Amuy · Muwakay

執行編輯：陳正雄 Fulaw · Masao

副執行編輯：馬佳均、高文傑

編輯委員：Toyu Watan (林純桂)、Reko Ara(方瑞玉)

Sugiy Tosi (素伊 多夕)

諮詢委員：陳枝烈/退休教授

Tasaw Watan (達少 瓦旦) /退休族語主播

美編繪圖：Ayu Payas (蘇秋華)、Hacu Ayu (黃紫薇)

出版者：桃園市政府原住民族行政局

桃園市原住民族部落大學

指導單位：原住民族委員會、教育部

協辦單位：桃園市政府教育局、台灣山海根原發展協會

出版日期：2023 年 09 月

I S B N : 978-626-7264-76-8 (平裝)

版權所有・翻印必究

(版權為作者、桃園市政府原住民族行政局、桃園市原住民族部落大學共有)

桃園市原住民族部落大學

